

Explaining the Drivers of Financial Sustainability through the Enhancement of Financial Literacy: An Emphasis on the MICMAC Model

Amir Hoseini

MSc., Department of Accounting., Urmia University, Urmia, Iran. E-mail: amir.hosseini1540@gmail.com

Abstract

Objective

Financial literacy offers numerous benefits for individuals, businesses, society, and the planet in promoting sustainable finance. For individuals, it helps align their personal values and goals with financial decisions, diversifies their portfolios, reduces their environmental footprint, and contributes to positive social change. For businesses, it facilitates access to new funding sources, enhances reputation, improves risk management, and creates long-term value. For society, it strengthens social inclusion, reduces poverty and inequality, and supports human rights and democracy. This study aims to examine the drivers of financial sustainability within the framework of financial literacy enhancement. It argues that to make informed investment decisions about financial products with sustainable characteristics, private investors must possess a high level of financial literacy and sustainable financial literacy.

Methods

This research is applied in terms of its objective and descriptive-analytical in terms of data collection. Information was gathered through both documentary-library and field methods. Financial literacy components were assessed using eleven dimensions and analyzed with MICMAC and Scenario Wizard software. The model analyzes the interrelationships between variables, enabling prioritization of influential factors and providing practical strategies to strengthen financial sustainability. Key factors and probable scenarios for financial

Citation: Hoseini, Amir (2026). Explaining the Drivers of Financial Sustainability through the Enhancement of Financial Literacy: An Emphasis on the MICMAC Model. *Financial Research Journal*, 28(2), 598-630. <https://doi.org/10.22059/FRJ.2025.386577.1007671> (in Persian)

sustainability within the framework of enhanced financial literacy were identified. The study utilized an expert-based sample of 20 participants, selected using the snowball sampling method.

Results

The findings identified eleven core components that shape managers' financial literacy, including understanding and analyzing financial statements, regulations related to social security insurance, labor laws, tax regulations, commercial law, stock market investment regulations, banking regulations, check-related laws, anti-money laundering regulations, and import-export regulations. These components play a vital role in financial decision-making, minimizing legal risks, and enhancing organizational performance. Tax regulations, as a framework for calculating, paying, and managing direct and indirect taxes, are influential in structuring financial activities and preventing issues arising from tax non-compliance. Moreover, commercial law, encompassing regulations on company formation and management, commercial contracts, and bankruptcy, serves as an essential legal tool for managing business relationships and activities. These components provide the necessary infrastructure to optimize financial and legal processes, mitigate risks, and ensure organizational compliance with legal requirements. Awareness and mastery of these topics lead to improved overall organizational performance and confidence in managerial decision-making.

Conclusion

High financial literacy directly correlates with intelligent financial behaviors, such as optimal resource utilization and cost reduction. Societies that have widely implemented financial literacy programs have experienced significant improvements in welfare indices and financial sustainability. Managers must familiarize themselves with the structure and conditions for participating in international markets. Understanding the required conditions and permits, including commercial cards, customs procedures, and regulations related to smuggling, constitutes essential knowledge for managers. Additionally, knowledge of the laws and regulations governing free trade zones and special economic zones is essential for informed managerial decision-making, underscoring the importance of awareness and understanding in this area.

Keywords: Financial sustainability, Financial literacy, Sustainable finance, MICMAC analysis, Financial decision-making.

تبیینی بر پیشران‌های پایداری مالی در بستر ارتقای سواد مالی با تأکید بر مدل میک‌مک

امیر حسینی

کارشناس ارشد، گروه حسابداری، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران. رایانامه: amir.hosseini1540@gmail.com

چکیده

هدف: سواد مالی در ترویج تأمین مالی پایدار، مزایای مختلفی برای افراد، مشاغل، جامعه و کره زمین دارد. برای افراد، کمک می‌کند تا ارزش‌ها و اهداف شخصی خود را با انتخاب‌های مالی خود هماهنگ کنند، مجموعه خود را متنوع کنند، ردپای محیطی خود را کاهش دهند و به تغییرات اجتماعی مثبت کمک کنند. برای کسب‌وکارها کمک می‌کند تا به منابع جدید بودجه دسترسی پیدا کنند، شهرت خود را افزایش دهند، مدیریت ریسک خود را بهبود بخشند و ارزش بلندمدت ایجاد کنند. برای جامعه، به تقویت شمول اجتماعی، کاهش فقر و نابرابری و حمایت از حقوق بشر و دموکراسی کمک می‌کند. این نوشتار کوشیده است تا به پیشران‌های پایداری مالی، در بستر ارتقای سواد مالی توجه کند؛ زیرا نگارنده بر این اعتقاد است که برای اتخاذ تصمیم‌های سرمایه‌گذاری آگاهانه در خصوص محصولات مالی که دارای ویژگی‌های پایدار هستند، سرمایه‌گذاران خصوصی باید سطح خوبی از سواد مالی و سواد مالی پایدار داشته باشند.

روش: پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر گردآوری داده توصیفی - تحلیلی است. جمع‌آوری اطلاعات به دو صورت اسنادی - کتابخانه‌ای و میدانی صورت گرفته است. در این پژوهش مؤلفه‌های سواد مالی در قالب یازده بُعد با استفاده از نرم‌افزارهای میک‌مک و سناریویزارد ارزیابی شده است. این مدل با تحلیل اثرهای متقابل متغیرها، امکان اولویت‌بندی عوامل مؤثر و ارائه راه‌کارهای عملی برای تقویت پایداری مالی را فراهم می‌آورد تا عوامل کلیدی و سناریوهای محتمل پایداری مالی، در بستر ارتقای سواد مالی مشخص شود. با توجه به روش مورد استفاده برای تجزیه و تحلیل و ارائه راهبردها، نمونه تحقیق خبره محور بوده است که برای این منظور، ۲۰ نفر با استفاده از روش گلوله برفی انتخاب شده است.

یافته‌ها: یازده مؤلفه اصلی برای شکل‌گیری سواد مالی مدیران شناسایی شد که عبارت‌اند از: شناخت صورت‌های مالی، تحلیل صورت‌های مالی، قوانین و مقررات بیمه تأمین اجتماعی، قوانین و مقررات کار، قوانین و مقررات مالیاتی، قوانین و مقررات تجارت، قوانین و مقررات سرمایه‌گذاری در بورس، قوانین و مقررات بانکداری، قوانین و مقررات چک، قوانین و مقررات پول‌شویی، قوانین و مقررات صادرات و واردات. این مؤلفه‌ها در تصمیم‌گیری‌های مالی، کاهش ریسک‌های قانونی و بهبود عملکرد سازمان‌ها نقش مهمی ایفا می‌کنند. مقررات مالیاتی به‌عنوان چارچوبی برای محاسبه، پرداخت و مدیریت مالیات‌های مستقیم و غیرمستقیم، در تنظیم فعالیت‌های مالی و پیشگیری از مشکلات ناشی از تخلف‌های مالیاتی تأثیرگذار است. علاوه بر این، قانون تجارت که شامل مقررات مربوط به تشکیل و

استناد: حسینی، امیر (۱۴۰۵). تبیینی بر پیشران‌های پایداری مالی در بستر ارتقای سواد مالی با تأکید بر مدل میک‌مک. *تحقیقات مالی*، ۲۸(۲)، ۵۹۸-۶۳۰.

مدیریت شرکت‌ها، تنظیم قراردادهای تجاری و مباحث مرتبط با ورشکستگی است، ابزار حقوقی مهمی برای مدیریت روابط و فعالیت‌های تجاری محسوب می‌شود. این مؤلفه‌ها زیرساخت‌های لازم برای بهینه‌سازی فرایندهای مالی و حقوقی، کاهش ریسک‌ها و تطابق سازمان‌ها با الزامات قانونی را فراهم می‌کنند. آگاهی و تسلط بر این موضوعات، به بهبود عملکرد کلی سازمان‌ها و ایجاد اطمینان در تصمیم‌گیری‌های مدیریتی منجر می‌شود.

نتیجه‌گیری: سواد مالی خوب با رفتارهای مالی هوشمندانه، از جمله استفاده بهینه از منابع و کاهش هزینه‌های غیرضروری، ارتباط مستقیمی دارد. از سوی دیگر، جوامعی که برنامه‌های سواد مالی را به‌طور گسترده اجرا کرده‌اند، شاهد بهبود چشمگیری در شاخص‌های رفاه و پایداری مالی بوده‌اند. مدیران باید با ساختار و شرایط حضور در بازارهای بین‌المللی آشنایی داشته باشند. آشنایی با شرایط و مجوزهای لازم، اعم از کارت بازرگانی و تشریفات گمرکی و درک مفهوم قاچاق، از اساسی‌ترین دانسته‌های مورد نیاز مدیران در این زمینه است. ضمن آن که قوانین حاکم بر مناطق آزاد تجاری یا مناطق ویژه اقتصادی در این مورد نیز می‌تواند موضوعی مهم در تصمیم‌های مدیریتی شرکت‌ها باشد و آگاهی از آن ضروری به نظر می‌رسد.

کلیدواژه‌ها: امور مالی پایدار، پیشران، سواد مالی، میک‌مک، نظام مالی.

مقدمه

سواد مالی در سطح بین‌المللی، نیاز ضروری برای شهروندانی شناخته شده است که بایستی در یک سیستم مالی بسیار پیچیده، تصمیم‌گیری‌های مالی شخصی آگاهانه اتخاذ کنند (دویسا^۱، ۲۰۲۰). در صحنه بین‌المللی، علاقه زیادی به سواد مالی در خاورمیانه وجود دارد (لیونس و کاس هانا^۲، ۲۰۱۹). در ادبیات، سواد مالی مفهومی چندوجهی تلقی می‌شود که شامل درک مفاهیم مالی، توان تحلیل اطلاعات اقتصادی و توانایی اتخاذ تصمیم‌های بهینه در قبال منابع مالی است. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که پایین بودن سطح سواد مالی، به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه، به تصمیم‌گیری‌های مالی نادرست، مدیریت ضعیف منابع و ناتوانی در مقابله با فشارهای اقتصادی منجر می‌شود (مؤمنی، ذیحی و فغانی ماکرانی، ۱۴۰۰). سواد مالی را «توانایی یک فرد در استفاده از دانش و مهارتش برای مدیریت اثربخش منابع مالی خود، به‌منظور امنیت مالی در طول عمر» تعریف کرده‌اند (ابوسعیدی، معین‌الدین و حیرانی، ۱۴۰۰).

به‌گفته لوساردی و میچل^۳ (۲۰۱۴)، ارزیابی اینکه افراد با سواد مالی چگونه هستند و چه ویژگی‌هایی دارند، بسیار مهم است. در عمل نیز کندوکاو کردن درباره اینکه چگونه اطلاعات اقتصادی را پردازش می‌کنند و چگونه در خصوص مسائل خانواده خود آگاهانه تصمیم‌گیری می‌کنند، کار سختی است. از این‌رو اندازه‌گیری سواد مالی تنها یک موضوع کمی نیست (حنیفه‌زاده، ۱۴۰۲). سواد مالی توانایی تجزیه و تحلیل تعریف می‌شود و مفهوم آن از درک و دانش مالی به مهارت‌ها، صلاحیت‌ها، نگرش و رفتار مالی تغییر می‌کند. مدیران باید توانایی خواندن و درک ترازنامه صورت‌های مالی شرکت‌ها و مؤسسه‌های مالی را داشته باشند و ارتباط متقابل و اثرهای آن‌ها را درک کنند (پالکالویچ^۴، ۲۰۱۵).

به‌گفته کازمینا (۲۰۱۵)، عملکرد مالی شرکت، انعکاسی از نتایج تصمیم‌های مدیریت آن شرکت است. سطح سواد مالی کافی و مناسب مالکان و مدیران، باعث افزایش عملکرد شرکت می‌شود؛ زیرا مدیران را قادر می‌سازد تا شرکت را به سیستم‌هایی برای ثبت، تحلیل و مدیریت اطلاعات مالی مجهز کنند که به عملکرد کارآمد و تصمیم‌گیری برای بالاتر بردن ظرفیت‌های مؤسسه و برانگیختن رشد سریع‌تر و بیشتر کمک کند. همچنین نظارت بهتر بر جریان پول نقد، دسترسی شرکت به سرمایه و کاهش قصور در پرداخت بدهی را بهبود می‌بخشد و باعث می‌شود که مالکان بر عملیات تجاری برای بهبود عملکرد شرکت تمرکز کنند (هوستون^۵، ۲۰۰۹).

در ایران نیز بر اساس آمارهای بین‌المللی، سطح سواد مالی افراد بسیار پایین است؛ به‌طوری‌که در یکی از این گزارش‌ها، درصد بزرگ‌سالانی که از نظر مالی با سواد هستند، ۲۰ درصد گزارش شده است و از بین ۱۴۲ کشور، ایران رتبه ۱۲۸ را دارد (کلایپر، لوساردی و ون‌اودهوسدن^۶، ۲۰۱۶ به نقل از جهانگیر فیض‌آبادی، ۱۴۰۴). سواد مالی به‌دلایل مختلفی اهمیت زیادی دارد. به‌دلیل ماهیت پیچیده بازارهای مالی این روزها، گرفتن تصمیم‌های مالی کامل بدون دانش

1. Douissa
2. Lyons & Kass-Hanna
3. Lusardi & Mitchell
4. Plakalović
5. Huston
6. Klapper, Lusardi & Van Oudheusden

مالی دشوار است. در ایران، نیاز به سواد مالی برای کسانی که منابع محدودی دارند، زیاد است؛ زیرا دانش ناکافی ممکن است باعث ایجاد مشکلاتی در سرمایه‌گذاری شود. دانش مالی برای کسب آگاهی افراد، به‌منظور انجام وظایف مالی با برنامه‌ریزی مالی مناسب ضروری است.

این مقاله به بررسی نقش پیشران‌های پایداری مالی در بستر ارتقای سواد مالی می‌پردازد؛ زیرا جهت ارزیابی سواد مالی مدیران، سنجش مؤلفه‌های سواد مالی عمومی (درآمد و پس‌انداز و سرمایه‌گذاری، خرج و سرمایه‌گذاری، بیمه و بازنشستگی) که همه اقشار جامعه بایستی داشته باشند، کافی نیست و سواد مالی تخصصی که الزام اداره و رهبری کارا و مؤثر شرکت‌ها و واحدهای تجاری است، نیز بایستی بررسی شود که تاکنون در ایران شناسایی و اندازه‌گیری نشده است، بنابراین ضروری است که مؤلفه‌های سواد مالی در جهت ساخت ابزاری مناسب برای ارزیابی پایداری مالی شناسایی شوند؛ زیرا نگارنده بر این اعتقاد است که برای اتخاذ تصمیم‌های سرمایه‌گذاری آگاهانه در خصوص محصولات مالی که ویژگی‌های پایداری دارند، سرمایه‌گذاران خصوصی باید سطح خوبی از سواد مالی و سواد مالی پایدار داشته باشند. علاوه‌براین، آن‌ها به آگاهی کلی از وجود این محصولات نیاز دارند.

با توجه به ماهیت پیچیده نظام‌های مالی، تسلط مدیران بر ابعاد مختلف دانش مالی تخصصی نظیر تحلیل و تفسیر صورت‌های مالی، آشنایی با قوانین و مقررات حوزه‌های مالیاتی، تجاری، بانکی و سرمایه‌گذاری، می‌تواند توانایی آنان را در اتخاذ تصمیم‌های مالی هوشمندانه، به‌حداقل رساندن ریسک‌های حقوقی و مالی، و بهره‌گیری از فرصت‌های سرمایه‌گذاری افزایش دهد. به عبارت دیگر، این مؤلفه‌ها نه‌تنها عناصر تشکیل‌دهنده سواد مالی تخصصی هستند، بلکه ابزارهایی کلیدی در مسیر رسیدن به پایداری مالی سازمانی محسوب می‌شوند. از آنجا که پایداری مالی مستلزم مدیریت کارآمد جریان نقدی، برنامه‌ریزی سرمایه‌گذاری، انطباق قانونی و حفظ اعتبار سازمان در محیط‌های پرتلاطم اقتصادی است، فرض بر آن است که میان تسلط مدیران بر این مؤلفه‌ها و ارتقای سطح پایداری مالی رابطه‌ای مستقیم و معنادار وجود دارد. استدلال نظری این تحقیق بر آن استوار است که تسلط مدیران بر این مؤلفه‌ها، به آن‌ها امکان می‌دهد تا تصمیم‌های مالی آگاهانه‌تری در حوزه‌های کلیدی عملیاتی، سرمایه‌گذاری، تأمین مالی و مدیریت ریسک اتخاذ کنند. بنابراین، فرض بر این است که هر یک از این مؤلفه‌ها به‌صورت مستقیم یا غیرمستقیم بر سطح «پایداری مالی» سازمان تأثیرگذارند. نوشتار حاضر به تجزیه‌وتحلیل عوامل تعیین‌کننده سواد مالی پرداخته است تا باعث تقویت مالی پایدار شود و ارتباط بین این دو را بر اساس بررسی اسناد موجود ادبیات موجود ایجاد می‌کند. این نوشتار می‌کوشد به این سؤال پاسخ دهد که چه عواملی می‌توانند تأثیرگذارترین پیشران‌های پایداری مالی در بستر سواد مالی باشند؟

پیشینه پژوهش

طلایی و احسانی (۱۴۰۳)، در مقاله خود با عنوان «بررسی نقش میانجی تحمل ریسک در رابطه بین سواد مالی و عملکرد سرمایه‌گذاری؛ مورد مطالعه: بورس اوراق بهادار تهران»، نتیجه گرفتند که سواد مالی بر عملکرد سرمایه‌گذاری و تحمل ریسک سهام‌داران بورس اوراق بهادار تهران تأثیر مثبت و معناداری می‌گذارد. همچنین، تحمل ریسک بر عملکرد

سرمایه‌گذاری سهام‌داران بورس تأثیر مثبت و معناداری می‌گذارد. علاوه‌براین، سواد مالی بر عملکرد سرمایه‌گذاری سهام‌داران بورس اوراق بهادار تهران از طریق نقش میانجی تحمل ریسک تأثیر مثبت و معناداری می‌گذارد.

عزیزی سیار (۱۴۰۳)، در پایان‌نامه خود با عنوان «بررسی تأثیر سواد مالی و مدیریت زنجیره تأمین بر پایداری با نقش میانجی عملکرد مالی (مطالعه موردی: شرکت‌های کوچک و متوسط تهران»، نشان داد که سواد مالی و مدیریت زنجیره تأمین، هر دو به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم (از طریق عملکرد مالی) تأثیر مثبت و معناداری بر پایداری سازمانی در شرکت‌های کوچک و متوسط (SMEs) دارند. عملکرد مالی نقش میانجی معناداری ایفا می‌کند؛ به این معنا که سواد مالی و زنجیره تأمین، زمانی بیشترین اثر را بر پایداری دارند که از مسیر بهبود عملکرد مالی عبور کنند.

شکرخواه، قاضی نوری، سلیمی و هدایتی بیلندی (۱۴۰۳)، در مقاله‌ای با عنوان «ارائه الگوی ساختاری تفسیری پیشران‌های مؤثر بر پایداری مالی صندوق‌های بازنشستگی»، پیشران‌های کلیدی شناسایی شده را در چهار سطح طبقه‌بندی کردند. وجود تحریم‌ها و تنش‌های اقتصادی و نظامی، تأثیرگذارترین پیشران است که به‌عنوان مبنای الگو، به‌صورت مستقیم روی دو پیشران میزانشد جمعیت و رشد شاغلان آزاد در سطح سوم تأثیر می‌گذارد. کیفیت پاسخ‌گویی و گزارشگری، ماشینی شدن و جایگزینی، استقلال صندوق‌ها از دولت، وجود استانداردهای مناسب گزارشگری، تنوع طرح‌های بازنشستگی، التزام به شفافیت و پاسخ‌گویی پیشران‌های سطح دوم هستند. پرداخت به موقع بدهی توسط دولت، امکان سرمایه‌گذاری صندوق‌ها در بازارهای خارجی و برعکس، رشد تولید ناخالص داخلی، تعادل در روابط حاکم بر کارگر و کارفرما، رویکردهای نوین مدیریت، تجویز سرمایه‌گذاری منابع صندوق‌ها در اوراق خاص و کم‌بازده، کارآمدی نظام بانکی هفت پیشران باقی‌مانده هستند که در سطح اول تأثیرپذیرترین پیشران‌ها قرار می‌گیرند. در نهایت، آن‌ها نتیجه می‌گیرند که تحلیل ساختاری نشان‌دهنده آن است که عمده پیشران‌ها، به استثنای پیشران تحریم‌ها و تنش‌های اقتصادی، قدرت تأثیرگذاری و وابستگی زیادی دارند. علاوه‌براین، تحریم‌ها و تنش‌های اقتصادی به‌عنوان پیشران‌های کلیدی، بیشترین میزان تأثیرگذاری را دارد؛ از این رو روابط میان پیشران‌ها باید در برنامه‌ریزی مدنظر قرار گیرد.

زارعی (۱۴۰۲)، در پایان‌نامه خود با عنوان «ارائه مدلی برای شناسایی و تحلیل پیشران‌های مؤثر بر آینده استارت‌آپ‌های مالی»، از طریق مرور ادبیات و مصاحبه با خبرگان، ۲۵ پیشران استخراج کرد. بر اساس تخصص خبرگان، شدت اهمیت و میزان قطعیت، پنج پیشران سیاست‌های رگولاتوری در کشور، رویکرد نهادهای بزرگ مالی مثل بانک‌ها نسبت به استارت‌آپ‌های مالی و فین‌تک‌ها، گسترش قراردادهای هوشمند در صنعت مالی، حضور ذی‌نفعان مختلف مثل انجمن فین‌تک در تهیه پیش‌نویس‌های قانونی و توسعه فناوری بلاکچین در صنعت مالی، به‌ترتیب بیشترین اولویت را داشتند. وزن شاخص‌های ارزیابی پیشران‌ها با روش بهترین - بدترین فازی به‌دست آمد و شاخص قطعیت، بیشترین اهمیت و وزن را داشت.

برزگری (۱۴۰۲)، در پایان‌نامه خود با عنوان «بررسی نقش میانجی‌گری پایداری شرکتی و جهت‌گیری بازار بر رابطه بین تمایل به سرمایه‌گذاری و سواد مالی در شرکت‌های شهرک صنعتی یزد»، نتیجه می‌گیرد که داشتن مهارت‌های مالی در دهه اخیر مهم‌تر شده است؛ زیرا با وجود بازارهای مالی پیچیده و رقابت شدید بین مؤسسه‌های اعتباری برای به‌دست

آوردن سهم بازار بیشتر، تأمین اعتبار آسان‌تر شده است و سهولت امکان دسترسی به وام‌های مختلف و سایر طرق پرداخت، به افزایش پرداخت برای مصرف و رشد سریع سطح بدهی افراد و خانواده‌ها منجر شده است. بدین لحاظ، داشتن سواد مالی، مبنای ضروری برای پیشگیری و حل مسائل مالی است و به سهم خود برای داشتن زندگی موفقیت‌آمیز، سالم و شاد حیاتی است. بنابراین در ایران نیز تنظیم برنامه‌های سواد مالی، به‌عنوان راهی برای بهبود توانمندی اقتصادی، فرصت‌های اقتصادی و خوب بودن هم در سطح ملی و هم در سطح بین‌المللی، ضرورت به حساب می‌آید

خطیبی و خان محمدی (۱۴۰۲)، در مقاله خود با عنوان «تبیین اثر سواد مالی بر عملکرد سازمانی؛ مطالعه موردی: شرکت پالایش نفت آفتاب»، نشان دادند که میزان هم‌بستگی بین سواد مالی و عملکرد سازمانی، $0/۳۶۷$ و جهت هم‌بستگی مثبت و مستقیم است؛ یعنی هر چه سواد مالی افراد بیشتر باشد، عملکرد سازمانی بهتر است. همچنین نتایج نشان داد که سواد مالی بر عملکرد سازمانی و تمام جنبه‌های فرعی آن، شامل بُدهای توانایی، وضوح، کمک، مشوق، ارزیابی، اعتبار و محیط، اثر مثبت و معناداری دارد. پس می‌توان نتیجه گرفت که هرچه سواد مالی افزایش یابد، عملکرد سازمانی افراد بهبود خواهد یافت.

مؤمنی و همکاران (۱۴۰۰)، در مطالعه‌ای با عنوان «نقش سواد مالی در تأثیر تحمل ریسک مالی بر تصمیم‌گیری‌های سرمایه‌گذاری فردی»، نشان دادند که تحمل ریسک مالی و سواد مالی بر تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران تأثیر دارد. همچنین تحمل ریسک مالی بر تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران با توجه به متغیر میانجی سواد مالی تأثیرگذار است.

ابوسعیدی و همکاران (۱۴۰۰)، مقاله‌ای با عنوان «شناسایی مؤلفه‌های مؤثر در شکل‌گیری سواد مالی مدیران شرکت‌ها با استفاده از رویکرد پدیدارشناسی» انجام دادند. پارادایم این پژوهش از نوع تفسیری بوده و با توجه به لزوم بهره‌گیری از تجارب زیسته افراد درگیر در موضوع، یعنی خبرگان مالی، از روش تحقیق کیفی و رویکرد پدیدارشناسی بهره گرفته شده است. تحلیل‌ها با استفاده از تکنیک ۷ مرحله‌ای کوالیزی و به کمک نرم‌افزار ان‌وی‌و^۱ انجام شده است. نمونه پژوهش مشتمل بر ده نفر از خبرگان مالی است. با توجه به یافته‌های پژوهش، یازده مؤلفه اصلی در شکل‌گیری سواد مالی مدیران شناسایی شده که شناخت و تحلیل صورت‌های مالی، آشنایی با قوانین بیمه و کار، مقررات مالیاتی و قانون تجارت، از جمله این مؤلفه‌هاست.

سرهیچوک، گربنیوک، نازارنکو، پارشاکوف و چاسنیکووا^۲ (۲۰۲۵)، در مقاله‌ای با عنوان «نقش سواد مالی در توسعه اقتصادی»، نشان می‌دهند که بین سواد مالی و رفاه جمعیت کشورهای مختلف که با تولید ناخالص داخلی سرانه بر اساس برابری قدرت خرید سنجیده می‌شود، هم‌بستگی مثبت مستقیم و در سطح متوسطی وجود دارد. در عین حال، سطح رفاه جمعیت یک کشور، بر توسعه مهارت‌های مالی شهروندان تأثیر کمتری دارد. آگاهی زیاد از شاخص‌های کلان اقتصادی (مانند تورم، قدرت خرید، و نرخ بهره) بر توانایی شهروندان در حفظ سطح بالایی از رفاه مالی، برنامه‌ریزی برای پس‌انداز و اجتناب از بدهی تأثیرگذار است.

1. Nvivo

2. Serhiichuk, Grebeniuk, Nazarenko, Parshakov & Chasnikova

پانندی، کیران و شارما^۱ (۲۰۲۵)، مقاله‌ای با عنوان «بررسی موفقیت شمول مالی در شمال هند از طریق پیشران‌های شمول مالی، سواد مالی و ابتکارهای مالی، با رویکرد مدل‌یابی معادلات ساختاری مبتنی بر واریانس» انجام دادند. پژوهش به بررسی این موضوع می‌پردازد که چگونه پیشران‌های کلیدی شمول مالی، از جمله استفاده، دیجیتالی‌سازی، فناوری و دیدگاه جنسیتی، بر موفقیت شمول مالی در شمال هند تأثیر می‌گذارند، درحالی‌که سواد مالی به‌عنوان متغیر میانجی در نظر گرفته شده است. همچنین، این مطالعه تأثیر مستقیم ابتکارهای مالی بر نتایج شمول مالی را نیز بررسی کرده است. نتایج نشان می‌دهد که ابتکارهای مالی، بر این موفقیت تأثیر مثبت و معنادار دارند. نقش میانجیگری سواد مالی تأثیر پیشران‌های شمول مالی را افزایش می‌دهد و بر اهمیت حیاتی آموزش مالی در راهبردهای شمول مالی تأکید می‌کند. این نتایج بینش‌های کاربردی‌ای را برای سیاست‌گذاران فراهم می‌آورد تا دسترسی به خدمات مالی، به‌ویژه در مناطق روستایی کمتر برخوردار را گسترش دهند و از این طریق، به توانمندسازی اقتصادی و اجتماعی کمک کنند و نابرابری‌های جنسیتی و درآمدی را کاهش دهند. همچنین، یافته‌ها با رویکردهای نوین نوآوری باز هم‌سو هستند که بر راه‌حل‌های مالی مشارکتی، فناورمحور و کاربرمحور برای ارتقای فراگیری مالی تأکید دارند.

کریستوفر و نیتیا^۲ (۲۰۲۴)، در مقاله خودشان با عنوان «سواد مالی در تقویت مالی پایدار»، بیان می‌کنند که چگونه هم‌افزایی بین سواد مالی و توسعه مالی پایدار، به‌عنوان پیوستگاه اصلی عمل می‌کند و افراد را قادر می‌سازد تا در مقابله با تغییرات و ترویج شیوه‌های پایدار که اصول ESG را محترم می‌شمارند، نقش فعالی ایفا کنند.

لوساردی و میشل^۳ (۲۰۲۲)، در پژوهشی با عنوان «اهمیت سواد مالی برای رشد اقتصادی پایدار»، به بررسی نقش حیاتی سواد مالی در سطوح فردی و کلان پرداخته‌اند. این مطالعه نشان می‌دهد که سواد مالی نه تنها بر کیفیت و آگاهی تصمیم‌گیری‌های مالی افراد تأثیر می‌گذارد، بلکه در ایجاد پایداری اقتصادی در سطح جامعه و کشور تأثیر چشمگیری دارد. این پژوهش تأکید می‌کند که آموزش سواد مالی، می‌تواند افراد را به سمت مشارکت فعال‌تر در سرمایه‌گذاری‌های پایدار هدایت کند. به عبارت دیگر، افراد با افزایش دانش مالی، انتخاب‌های بهتری در حوزه سرمایه‌گذاری انجام می‌دهند که این امر به تخصیص بهینه منابع مالی، حمایت از پروژه‌های زیست‌محیطی و اقتصادی پایدار و در نهایت تقویت رشد اقتصادی پایدار منجر می‌شود. در نتیجه، آن‌ها بر لزوم گسترش برنامه‌های آموزشی در زمینه سواد مالی، به‌ویژه در جوامعی که افراد دسترسی کمتری به این نوع آموزش‌ها دارند، تأکید کرده‌اند.

سازمان توسعه و همکاری اقتصادی^۴ (۲۰۲۳)، در گزارشی با عنوان «سواد مالی و تأمین مالی پایدار»، به بررسی تأثیر برنامه‌های آموزشی سواد مالی در سطح ملی پرداخته است. این گزارش نشان می‌دهد که آموزش سواد مالی می‌تواند تأثیرهای عمیقی بر رفتارهای مالی افراد و جوامع داشته باشد و به ایجاد تغییرات مثبت و پایداری در سیستم‌های اقتصادی منجر شود.

1. Pandey, Kiran & Sharma
2. Christopher & Nithya
3. Lusardi & Mitchell
4. OECD Report

ارسلان، قیوم، نیازی و قیوم^۱ (۲۰۲۰)، در مقاله‌ای با عنوان «عوامل تعیین‌کننده پایداری مالی و رشد: تحلیلی از صندوق‌های بازنشستگی ترکیه»؛ نشان می‌دهند که پایداری مالی، اندازه و قدمت شرکت، سطح مشارکت، درآمد و شایستگی هیئت‌مدیره، بر پایداری مالی تأثیر مثبت و معناداری دارند. در مقابل، اندازه هیئت‌مدیره، ریسک عملیاتی، هزینه‌های عملیاتی و اداری، نرخ مالیات مؤثر و بحران مالی سال ۲۰۰۸، بر پایداری مالی شرکت‌های صندوق بازنشستگی تأثیر منفی گذاشته‌اند.

سازمان توسعه و همکاری اقتصادی (۲۰۲۳)، در گزارشی با عنوان «تأمین مالی کسب‌وکارهای کوچک و متوسط برای پایداری: پیشران‌ها، محدودیت‌ها و سیاست‌ها»، به بررسی چشم‌انداز تأمین مالی پایدار برای بنگاه‌های کوچک و متوسط، بازیگران مختلف اکوسیستم و پیشران‌ها و موانع کلیدی‌ای می‌پردازد که بر عرضه و تقاضای مالی پایدار تأثیر می‌گذارند. همچنین مروری بر سیاست‌ها و ابزارهای کلیدی موجود برای حمایت از دسترسی بنگاه‌های کوچک و متوسط به تأمین مالی پایدار ارائه می‌دهد و ملاحظاتی را برای حمایت‌های عمومی و سیاست‌گذاری‌های آتی مطرح می‌کند.

با توجه به پیشینه تحقیقاتی موجود در حوزه پایداری مالی و ارتقای سواد مالی، بررسی‌ها و مطالعات مختلف نشان‌دهنده تأثیرهای مثبت و معنادار سواد مالی، بر حوزه‌های مختلف مالی، از جمله عملکرد سرمایه‌گذاری، پایداری سازمانی و تصمیم‌گیری‌های مالی است. این تحقیقات به‌ویژه به اثرهای میانجی متغیرهایی مانند تحمل ریسک و عملکرد مالی در روابط بین سواد مالی و پایداری مالی پرداخته‌اند. پژوهش‌های انجام شده نشان می‌دهند که سواد مالی، به‌طور شایان توجهی به تصمیم‌های مالی افراد و کسب‌وکارها در جهت بهبود پایداری مالی کمک می‌کند؛ اما یکی از خلأهای موجود در این تحقیقات، عدم استفاده از مدل میک‌مک^۲ برای تحلیل این روابط است.

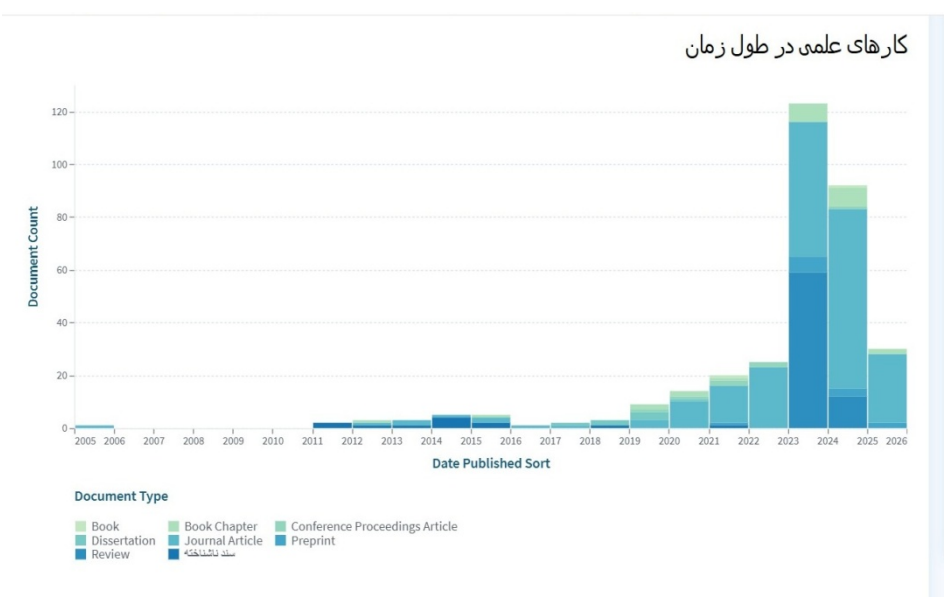
بسیاری از پژوهش‌های موجود، سواد مالی را به‌طور کلی بررسی کرده‌اند؛ اما تحقیقاتی که به تفصیل به مؤلفه‌های تخصصی سواد مالی مدیران (شامل شناخت و تحلیل صورت‌های مالی، قوانین و مقررات ویژه مالی، و قانونی خاص هر بخش) توجه کرده باشند، کمتر وجود دارد. در پژوهش حاضر، یازده مؤلفه تخصصی سواد مالی مدیران به‌طور مفصل بررسی شده و شامل قوانینی است که در تصمیم‌گیری‌های مالی مدیران در سازمان‌ها اثرگذار است. این توجه خاص به جزئیات سواد مالی مدیران و ابعاد مختلف قانونی و مالی آن، خلأ موجود در تحقیقاتی را پر می‌کند که به‌شکل عمومی‌تر به سواد مالی پرداخته‌اند. در تحقیقات پیشین، مانند سازمان توسعه و همکاری اقتصادی (۲۰۲۳) و کریستوفر و نیتیا (۲۰۲۴)، به اثر سواد مالی بر رفاه اجتماعی و اقتصاد کلان پرداخته شده است؛ اما تأثیر قوانین مالی و مقررات تخصصی بر توانایی تصمیم‌گیری مالی مدیران و سازمان‌ها مورد توجه قرار نگرفته است. در تحقیق حاضر، به قوانین و مقررات مختلف مانند بیمه تأمین اجتماعی، مالیات، چک و پول‌شویی که بر عملکرد مالی سازمان‌ها تأثیر مستقیم دارند، به‌طور خاص توجه شده است. این تحقیق خلأ موجود در عدم تحلیل جامع و تخصصی اثر این قوانین بر سواد مالی مدیران را پر می‌کند. پژوهش‌های موجود اغلب در سطح جهانی یا بر مبنای شرایط عمومی‌تر اقتصادی انجام شده‌اند، در حالی که شرایط اقتصادی و قانونی ایران، می‌تواند تفاوت‌های زیادی با سایر کشورها داشته باشد. تحقیق حاضر با تمرکز بر قوانین

1. Arslan, Qayyum, Niazi & Qayyum

2. MICMAC

و مقررات خاص ایران مانند قوانین مالیاتی، مقررات سرمایه‌گذاری در بورس، قوانین کار و بیمه تأمین اجتماعی که بر سواد مالی مدیران تأثیرگذارند، خلأ تحقیقات قبلی در خصوص وضعیت خاص ایران را برطرف می‌کند. از سویی باید در نظر داشت که این پیشینه‌ها به‌روشنی نشان می‌دهند که ارتقای سواد مالی، می‌تواند عاملی مؤثر در پایداری مالی باشد و در سطوح فردی، خانوادگی و کلان، به بهبود وضعیت مالی و اقتصادی کمک کند. طبق مطالعات صورت گرفته فوق، پژوهش‌های مذکور به چند نکته اساسی اشاره کرده‌اند:

- سطح فردی: آموزش مالی به افراد کمک می‌کند تا تصمیم‌های مالی آگاهانه‌تری بگیرند و از مشکلاتی مانند بدهی‌های سنگین اجتناب کنند.
- سطح شرکتی: شرکت‌ها با ارتقای سواد مالی مدیران و کارکنان، می‌توانند ریسک‌های مالی را کاهش و بازده بلندمدت خود را افزایش دهند.
- سطح کلان: جوامع با سواد مالی بیشتر، فقر و نابرابری کمتری دارند و بیشتر به سرمایه‌گذاری‌های پایدار و سبز تمایل دارند.

شکل ۱. گونه‌شناسی منابع انجام شده در حوزه سواد و پایداری مالی

برگرفته از سایت (Lens.org)

سواد مالی برای کسب‌وکارهای کوچک و متوسط (SMEs) قابل چشم‌پوشی نیست، چرا که این کسب‌وکارها محرک اصلی رشد اقتصادی و ایجاد اشتغال هستند. پژوهش‌های فراوانی به بررسی اهمیت سواد مالی در تصمیم‌گیری‌ها و مدیریت ریسک‌ها و فرصت‌های SMEs پرداخته‌اند که بر موفقیت آن‌ها تأثیرگذار است. گرانی‌آلوارز، لویز و الیراس، گونزالس لوریرو و کورونادو^۱ (۲۰۲۲) سواد مالی را مفهومی چندبُعدی می‌دانند که شامل درک حسابداری پایه، برنامه‌ریزی مالی، ارزیابی ریسک و تحلیل ترانزنامه می‌شود.

مرور ادبیات آن‌ها نشان می‌دهد که سطح بالاتر سواد مالی در بنگاه‌های کوچک و متوسط نوپا یا در حال رشد، با عملکرد بهتر، دسترسی بیشتر به منابع مالی خارجی و تصمیم‌گیری مؤثرتر همراه بوده است. به‌وضوح، سواد مالی مهارت‌هایی را در اختیار بنگاه‌های کوچک و متوسط قرار می‌دهد که برای مدیریت مالی صحیح، پایداری و توسعه کسب‌وکار حیاتی است (سنایا^۱، ۲۰۲۴). سواد مالی (FL)^۲ مهارتی با شایستگی برای درک، تمرین مفاهیم و محصولات مالی برای تصمیم‌گیری آگاهانه و دستیابی به رفاه مالی فردی است. تأمین مالی پایدار (SF)^۳ تمرینی برای افزودن عوامل محیطی، اجتماعی و حاکمیتی به تصمیم‌های مالی برای حمایت از اهداف توسعه پایدار است (SDGs)^۴. سواد مالی در ترویج تأمین مالی پایدار به معنای داشتن دانش و مهارت برای انتخاب و استفاده از محصولات و خدمات مالی پایدار است، مانند اوراق قرضه سبز، سرمایه‌گذاری تأثیرات اجتماعی، تجارت کربن و غیره (کریستوفر و نیتیا، ۲۰۲۴). سازمان توسعه و همکاری اقتصادی، سواد مالی را این‌گونه تعریف می‌کند: «ترکیبی از آگاهی، دانش، مهارت، نگرش و رفتار لازم برای اتخاذ تصمیم‌های مالی صحیح و در نهایت دستیابی به رفاه مالی فردی» (مورنو هررو، سالاس و لاسکو و سانچز کمپیلو^۵، ۲۰۱۸). گارگ و سینگ^۶ (۲۰۱۸) رابطه متقابل دانش مالی، نگرش مالی و رفتار مالی را خلاصه کردند و از آن‌ها به‌عنوان سه جزء اصلی سواد مالی نام بردند. شوئیتسکا، گزیزوک، کورچاک و ویسکووسکا کانیوسکا^۷ (۲۰۲۰)، چهار پارامتر را به‌عنوان اجزای سواد مالی فهرست کرده‌اند که در شکل ۲ مشاهده می‌شود.

سواد مالی			
رفتارهای مالی	نگرش‌های مالی	مهارت‌های مالی	دانش مالی
رفتارهای مالی در موقعیت ویژه در بازار مالی	آمادگی برای استفاده دانش و مهارت‌های اقتصادی در موقعیتهای مختلف مالی	امکان استفاده از دانش و درک مدیریت یک وضع قابل پیش‌بینی و غیرقابل پیش‌بینی و تبدیل یک تهدید به فرصت	درک در مورد مفاهیم مالی و رویه‌ها و همچنین استفاده از این رویه‌ها برای حل مشکل مالی

شکل ۲. سواد مالی و ابعاد آن

منبع: شوئیتسکا و همکاران، ۲۰۲۰

1. Senaya
2. financial literacy
3. Sustainable finance
4. Sustainable Development Goals
5. Moreno-Herrero, Salas-Velasco & Sánchez-Campillo
6. Garg & Singh
7. Świecka, Grzesiuk, Korczak & Wyszowska-Kaniewska

در عصر اقتصاد دانش‌بنیان، دستیابی به پایداری مالی به‌عنوان یکی از اهداف کلان توسعه پایدار^۱ شناخته می‌شود. تحقق این هدف، نیازمند توسعه ظرفیت‌های مالی در سطح فردی، سازمانی و اجتماعی است. سواد مالی از جمله مهم‌ترین این ظرفیت‌هاست که توانایی درک مفاهیم مالی، تحلیل ریسک، تصمیم‌گیری منطقی، و مدیریت منابع را در افراد تقویت می‌کند (لوساردی و میشل، ۲۰۱۴). این توانایی‌ها در نهایت به تقویت رفتارهای مالی پایدار و کاهش آسیب‌پذیری مالی منجر می‌شوند. در ادامه، برخی از نظریه‌های مرتبط با پژوهش به‌طور خلاصه تشریح شده است.

نظریه سواد مالی رفتاری^۲

این نظریه بر پیوند میان دانش، نگرش و رفتار مالی تأکید دارد. بر اساس این دیدگاه، افراد با سطح بالای سواد مالی، رفتارهای مسئولانه‌تری همچون پس‌انداز منظم، کنترل بدهی، بودجه‌بندی و سرمایه‌گذاری انجام می‌دهند. این رفتارها به‌طور مستقیم بر تاب‌آوری مالی و در نتیجه پایداری مالی بلندمدت اثرگذار است (لوساردی و میشل، ۲۰۱۴؛ سازمان توسعه و همکاری اقتصادی، ۲۰۱۶).

نظریه قابلیت‌ها^۳

در نظریه سن، توسعه زمانی محقق می‌شود که افراد توانایی^۴ تبدیل منابع به انتخاب‌های واقعی برای زندگی بهتر را داشته باشند. سواد مالی یکی از قابلیت‌های کلیدی است که افراد را قادر می‌سازد تا منابع اقتصادی خود را به رفاه مالی پایدار تبدیل کنند (سن^۵، ۱۹۹۹؛ روبینز^۶، ۲۰۰۵).

نظریه سه سطحی پایداری مالی^۷

مطالعات اخیر، پایداری مالی را در سه سطح خرد (فردی/خانوادگی)، میانه (سازمانی) و کلان (ملی/سیستمی) تقسیم‌بندی کرده‌اند. در این مدل، ارتقای سواد مالی در سطح خرد می‌تواند پیامدهایی در سطح کلان مانند افزایش نرخ پس‌انداز ملی، کاهش وابستگی به نظام حمایتی و رشد سرمایه‌گذاری به‌دنبال داشته باشد (کندپال^۸، ۲۰۲۰؛ یه و کولاتونگا^۹، ۲۰۱۹). شواهدی وجود دارد که نشان می‌دهد، سواد مالی سرمایه‌گذاران، بر رفتارهای آن‌ها در بازارهای سرمایه تأثیر معناداری دارد و به‌خصوص عامل بسیاری از نوسان‌های بازار که توسط سایر متغیرهای بنیادی توضیح داده نمی‌شود، به‌دلیل رفتارهای ناآگاهانه سرمایه‌گذاران است که این موضوع به سهم خود، به میزان سواد مالی آنان نسبت داده می‌شود. این موضوع موجب شده است که بررسی سواد مالی مشارکت‌کنندگان بازارهای سرمایه اهمیت بیشتری پیدا کند.

1. UN SDG Goal
2. Behavioral Financial Literacy Theory
3. Sen's Capability Approach
4. capability
5. Sen
6. Robeyns
7. Three-Tier Financial Sustainability Model
8. Kandpal
9. Ye & Kulathunga

بازارهای سرمایه با هدف تأمین منابع بلندمدت برای سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف اقتصادی، نقش عمده‌ای را در رشد و توسعه اقتصادی کشورها ایفا کرده‌اند. سواد مالی مشارکت‌کنندگان بازار، می‌تواند بر کارکرد بازارهای مالی و همچنین دستیابی این بازارها به اهدافشان تأثیرگذار باشد (عاصی، چیرانی و فرحبد، ۱۴۰۱).

جدول ۱. پیوند مؤلفه‌های سواد مالی با ابعاد پایداری مالی

ردیف	مؤلفه‌های سواد مالی مدیران	نقش در پایداری مالی	منبع
۱	شناخت صورت‌های مالی	پایه تصمیم‌گیری مالی دقیق و افزایش شفافیت مالی	لوساردی و میشل (۲۰۱۴): آتکینسون و مسی ^۱ (۲۰۱۲)
۲	تحلیل صورت‌های مالی	افزایش توانایی تحلیل ریسک‌ها و فرصت‌های مالی	فرناندز، لینچ جونیور و نتمایر ^۲ (۲۰۱۴): لوساردی و میشل (۲۰۱۴)
۳	قوانین و مقررات بیمه تأمین اجتماعی	تضمین امنیت مالی بلندمدت و حمایت در دوران بازنشستگی	سازمان توسعه و همکاری اقتصادی (۲۰۱۶): یه و کولاتونگا (۲۰۱۹)
۴	قوانین و مقررات کار	حفظ حقوق مالی و امنیت شغلی	یه و کولاتونگا (۲۰۱۹)
۵	قوانین و مقررات مالیاتی	بهینه‌سازی بار مالیاتی و افزایش پس‌انداز	سازمان توسعه و همکاری اقتصادی (۲۰۱۶): فرناندز و همکاران (۲۰۱۴)
۶	قوانین و مقررات تجارت	توسعه درآمد و پایداری اقتصادی	بانک جهانی (۲۰۱۸): کندپال (۲۰۲۰)
۷	قوانین و مقررات سرمایه‌گذاری در بورس	افزایش فرصت‌های سرمایه‌گذاری پایدار	شاهوری ^۳ (۲۰۲۳)
۸	قوانین و مقررات بانکداری	تسهیل دسترسی به خدمات مالی و مدیریت نقدینگی	سازمان توسعه و همکاری اقتصادی (۲۰۱۶): لوساردی و میشل (۲۰۱۴)
۹	قوانین و مقررات چک	افزایش امنیت تراکنش‌های مالی و کاهش ریسک	شاهوری (۲۰۲۳)
۱۰	قوانین و مقررات پول‌شویی	حفظ سلامت نظام مالی و مقابله با جرایم مالی	گروه ویژه اقدام مالی ^۴ (۲۰۱۹): وزارت دارایی (۱۳۹۹)
۱۱	قوانین و مقررات صادرات و واردات	توسعه فعالیت‌های تجاری و درآمد ارزی	سازمان تجارت جهانی (۲۰۱۷): گزارش‌های وزارت بازرگانی (۲۰۱۹)

عمده شواهد تجربی به‌دست‌آمده از مطالعات قبلی نشان می‌دهد، بسیاری از افراد، فاقد دانش لازم برای انتخاب و درک علامت‌های بازار، مانند سقوط نرخ پس‌انداز استقرار بدهی‌های مصرف‌کننده و وابستگی در حال شد به مراکز سرمایه‌گذاری امن، جایگزین سرمایه‌گذاری مخاطره‌آمیز هستند. بر مبنای این شواهد پژوهشگران قبلی این گونه بحث می‌کنند که دسترسی به برنامه‌های سواد مالی، به‌ویژه ارائه اصول کلیدی و منابع تأمین بودجه برای طراحی سرمایه‌گذاری، با استفاده از برنامه سواد مالی برای گروه‌های سرمایه‌گذار، نیاز مبرم در هر جامعه است که باید امکانات

1. Atkinson & Messy

2. Fernandes, Lynch Jr & Netemeyer

3. Shahvari

4. Financial Action Task Force

این تحول توسط رهبران جامعه، سیاست‌گذاران و توسعه‌دهندگان برنامه‌های مالی فراهم شود. البته تصمیم‌گیری آگاهانه سیاست‌گذاران، مستلزم بررسی و سنجش سواد مالی مشارکت‌کنندگان بازار است تا در این خصوص اقدامات لازم صورت پذیرد (آتکینسون و مسی، ۲۰۱۲؛ به نقل از عاصی و همکاران، ۱۴۰۱) برخی رویکردهای نظری موضوع پژوهش می‌تواند به شرح ذیل باشد:

۱. رویکرد رفتاری به سواد مالی^۱

رویکرد رفتاری به سواد مالی، تحول مهمی در سواد مالی ایجاد کرده است. این رویکرد برخلاف دیدگاه سنتی که سواد مالی را صرفاً دانش مفاهیم مالی می‌دانست، بر نقش شناخت، نگرش، و رفتار افراد در تصمیم‌گیری مالی تأکید می‌کند. در این چارچوب، سواد مالی نه تنها ابزار درک اقتصادی است، بلکه عامل ایجاد رفتارهای مالی پایدار نیز است (لوساردی و میشل، ۲۰۱۴). از منظر رفتاری، سواد مالی به معنای توانایی فرد در فهم و پردازش اطلاعات مالی نیست، بلکه شامل توانمندی او در اتخاذ تصمیم‌های مالی بهینه و پایدار نیز می‌شود. به عبارت دیگر، فردی که سواد مالی رفتاری بالایی دارد، نه تنها می‌داند که چگونه باید سرمایه‌گذاری یا بودجه‌بندی کند، بلکه به‌طور فعال نگرش‌های مثبت و واقع‌بینانه‌ای به پول و مدیریت مالی دارد و این دانش و نگرش را در قالب رفتارهای مالی مؤثر و مستمر به کار می‌گیرد.

۲. رویکرد مدیریت ریسک مالی^۲

یکی از ارکان پایداری مالی، توانایی شناسایی، ارزیابی و کنترل ریسک‌های مالی است. ریسک‌های مالی ممکن است شامل ریسک‌های بازار، ریسک نقدینگی، ریسک اعتباری، و سایر تهدیدات مالی باشند که می‌توانند به صورت مستقیم یا غیرمستقیم ثبات مالی فرد یا سازمان را تهدید کنند. در این چارچوب، آموزش سواد مالی نقش بسیار مهمی ایفا می‌کند؛ زیرا با فراهم کردن دانش و مهارت‌های لازم، به افراد و سرمایه‌گذاران کمک می‌کند تا ابزارها و روش‌های مدیریت ریسک را به خوبی درک کنند و به کار ببرند. سواد مالی در زمینه‌هایی مانند بیمه، سرمایه‌گذاری، تنوع‌بخشی دارایی‌ها و بودجه‌بندی، دانش و توانمندی لازم برای کاهش اثرهای منفی ریسک‌های مالی را فراهم می‌آورد. برای مثال، فهم مفاهیم بیمه به افراد کمک می‌کند تا ریسک‌های احتمالی ناشی از حوادث غیرمنتظره را پوشش دهند و از آسیب‌های مالی پیشگیری کنند. همچنین، توانایی تنوع‌بخشی در پرتفوی سرمایه‌گذاری، یکی از استراتژی‌های مؤثر برای کاهش ریسک‌های سیستماتیک و غیرسیستماتیک است که از طریق آموزش سواد مالی قابل دستیابی است. در نهایت، مهارت‌های بودجه‌بندی و مدیریت نقدینگی موجب می‌شود افراد بتوانند جریان‌های مالی خود را به گونه‌ای مدیریت کنند که در مواجهه با نوسان‌های اقتصادی و بحران‌های مالی دچار آسیب کمتری شوند. آموزش سواد مالی، به‌ویژه در زمینه‌هایی مثل بیمه، سرمایه‌گذاری، تنوع‌بخشی^۳ و بودجه‌بندی، ابزارهای لازم را برای مدیریت ریسک در اختیار افراد قرار می‌دهد (سازمان توسعه و همکاری اقتصادی، ۲۰۱۶). سازمان همکاری و توسعه اقتصادی در راهنمای سواد مالی

1. Behavioral Financial Literacy Approach
2. Financial Risk Management Approach
3. Diversification

شکل ۳ ابر کلماتی را نشان می‌دهد که شامل پرکاربردترین کلمات در تمام پاسخ‌ها است (کلماتی که با فونت بزرگ‌تر هستند، بیشتر استفاده شده‌اند). رایج‌ترین کلمات «پایدار» و «شرکت‌ها» هستند. شایان ذکر است که همه کلمات ابتدا به زبان آلمانی بوده‌اند و با استفاده از گوگل ترنسلیت به انگلیسی ترجمه شده‌اند (فیلیپینی، لایپولد و ووف، ۲۰۲۴).

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر گردآوری داده توصیفی - تحلیلی است. جمع‌آوری اطلاعات به دو صورت اسنادی - کتابخانه‌ای و میدانی صورت گرفته است. در این تحقیق مؤلفه‌های سواد مالی در قالب ۱۱ بُعد با استفاده از نرم‌افزارهای میک‌مک و سناریویزارد ارزیابی شده‌اند تا عامل کلیدی و سناریوهای محتمل پایداری مالی در بستر ارتقای سواد مالی مشخص شوند. شایان ذکر است که با توجه به روش مورد استفاده برای تجزیه و تحلیل و ارائه راهبردها، نمونه تحقیق خبره‌محور بوده است. برای این منظور، با استفاده از روش گلوله برفی، ۲۰ خبره برای مشارکت در پژوهش انتخاب شده است. معیارهای انتخاب خبرگان عبارت بودند از:

۱. داشتن تحصیلات مرتبط (طبق نمودار: داشتن حداقل مدرک کارشناسی ارشد یا دکتری در یکی از رشته‌های مرتبط با مالی، اقتصاد، مدیریت یا حسابداری؛
 ۲. تجربه کاری: داشتن سابقه فعالیت حرفه‌ای یا پژوهشی در حوزه‌های مالی، سیاست‌گذاری اقتصادی یا آموزش سواد مالی. گفتنی است که داشتن چنین سوابقی، الزاماً به معنای برخورداری از دانش تخصصی در زمینه «سواد مالی» یا به‌ویژه «سواد مالی پایدار» نیست. هدف از انتخاب این گروه، بهره‌گیری از دیدگاه‌های افرادی با تجربه و آشنایی نسبی با موضوع بوده است، نه لزوماً متخصصانی با دانش عمیق در همه ابعاد مفهومی مورد مطالعه.
 ۳. دسترسی‌پذیری و تمایل به مشارکت: با توجه به عدم همکاری اغلب مصاحبه‌شوندگان، آمادگی برای شرکت در مصاحبه‌های تخصصی یا پاسخ به پرسش‌نامه، یکی از معیارهای اصلی این تحقیق بوده است.
- جدول ۲ اطلاعات مربوط به خبرگان را نشان می‌دهد. همچنین شکل ۴ نشان می‌دهد که سواد مالی یک حوزه میان‌رشته‌ای است که در آن رشته‌های مختلفی از جمله اقتصاد، آموزش، روان‌شناسی، علوم اجتماعی، مدیریت، و فناوری اطلاعات نقش دارند. همان‌طور که در تصویر مشخص است، بیشترین سهم تولیدات علمی، مربوط به حوزه‌های اقتصاد و آموزش است که بیانگر تمرکز اصلی پژوهش‌ها بر تصمیم‌گیری مالی و آموزش عمومی سواد مالی است. سهم رشته‌هایی مانند روان‌شناسی و علوم رفتاری نیز حاکی از اهمیت عوامل شناختی و رفتاری در درک و به‌کارگیری مفاهیم مالی است. این تنوع رشته‌ای نشان می‌دهد که تحلیل سواد مالی نیازمند رویکردی چندبعدی و جامع است.

همچنین برای اطمینان از روایی سنجه، پرسش‌نامه برای ۵ استاد متخصص ارسال و پس از دریافت نظرهای اصلاحی خبرگان، پرسش‌نامه نهایی شد. برای اطمینان از پایایی تحقیق به روش بازآزمایی ۱۰ فرم تکمیل شد که این فرم‌ها پس از ۱۰ روز، در اختیار ۱۰ متخصص قرار گرفت و در نهایت، نتایج ارزیابی در دو فرم بررسی شد؛ به‌طوری که ضریب آن ۰/۸۰ به‌دست آمد.

جدول ۳. شاخص‌های مورد استفاده جهت بررسی پایداری مالی در بستر ارتقای سواد مالی

شناسه	شاخص	معرف	ابعاد
var1	درک و شناخت اقلام ترازنامه	A	شناخت صورت‌های مالی
var2	درک و شناخت اقلام صورت سود و زیان		
var3	درک و شناخت اقلام عمده صورت جریان وجوه نقد		
var4	شناخت ماهیت صورت جریان وجه نقد		
var5	درک و شناخت نسبت‌های سودآوری	B	تحلیل صورت‌های مالی
var6	درک و شناخت مفهوم چرخه عملیات دوره عملیات (و تأثیر آن بر سودآوری)		
var7	درک مفهوم حاشیه سود و تأثیر آن بر عملکرد و سودآوری		
var8	درک مفهوم سرمایه در گردش و عوامل مؤثر بر آن		
var9	شناخت مفاهیم و درک کلی نسبت‌های مالی		
var10	نحوه محاسبه و پرداخت حق بیمه کارکنان و قراردادهای	C	قوانین و مقررات بیمه تأمین اجتماعی
var11	نحوه برخورد قوانین بیمه تأمین اجتماعی با حوادث و بیماری‌ها		
var12	آشنایی با تکالیف عمده قانونی کارفرما از جمله ارسال فهرست بیمه شدگان و پرداخت حق بیمه		
var13	درک و شناخت مفهوم مزد پایه حقوق و محاسبه حقوق	D	قوانین و مقررات کار
var14	آشنایی با مبانی قانونی و شرایط اساسی انعقاد قرارداد کار بین کارفرما و کارکنان		
var15	نحوه پرداخت مزایای پایان کار یا جبران خسارت		
var18	درک و شناخت عمده معافیت‌های مالیاتی از جمله معافیت صادرات، مناطق کمتر توسعه یافته، طرح‌های توسعه‌ای	E	قوانین و مقررات مالیاتی
var19	درک تکالیف اصلی مالیاتی شرکت‌ها شامل تهیه و تنظیم اظهارنامه و نحوه اعتراض		
var20	شناخت اجمالی هزینه‌های قابل قبول مالیاتی		
var21	آشنایی اجمالی با تکالیف شرکت‌ها در محث مالیات بر ارزش افزوده		
Var22	درک و شناخت مجامع حقوق صاحبان سهام و وظایف مجامع	Fj	قوانین و مقررات تجارت
Var23	نحوه و زمان تشکیل جلسات هیئت مدیره و وظایف		
Var24	انتصاب بازرس و وظایف و اختیارات آن و نحوه گزارش‌دهی به بازرسان		
Var25	آشنایی با نحوه تأسیس و ثبت شرکت یا مؤسسه		
Var26	آگاهی از شرایط انحلال و تصفیه شرکت		
Va27	آگاهی از نحوه انتشار سهام و توزیع سود		

شماره	شاخص	معرف	ابعاد
Var28	آشنایی با سازوکار انجام معاملات در بورس	G	قوانین و مقررات سرمایه‌گذاری در بورس
Var29	درک و شناخت شاخص‌های بورس		
Var30	درک مفهوم پرتفوی سهام		
Var31	آشنایی با شرایط ورود شرکت‌ها به بورس		
Var32	درک تفاوت شرکت‌های بورسی و غیر بورسی		
Var33	آشنایی با انواع قراردادهای وام مانند وام مشارکتی، مبادله ای، سرمایه در گردش، سلف	H	قوانین و مقررات بانکداری
var34	آشنایی با نحوه محاسبه بهره در قراردادهای وام بانکی		
var35	آشنایی با مفهوم گشایش اعتبار اسنادی		
Var36	درک و شناخت انواع ضمانت‌نامه‌های بانکی		
Var37	آشنایی با نحوه وثیقه‌گذاری در بانکها		
Var38	آشنایی با نحوه اقدام قانونی در مورد چک برگشتی	K	قوانین و مقررات چک
Var39	آشنایی با قوانین و قواعد صدور چک		
Var40	آشنایی با نحوه استعلام سوابق صادرکننده چک		
Var41	شناخت وظایف صادر کننده چک		
Var42	درک و شناخت مفهوم پول شویی	L	قوانین و مقررات پول شویی
Var43	درک و شناخت مصادیق جرم پول شویی در انجام مبادلات تجاری و نحوه برخورد مراجع قانونی با آن		
Var44	آگاهی از تکالیف قانونی شرکت‌ها در مواجهه با پول شویی		
Var45	آشنایی با شرایط و نحوه اخذ کارت بازرگانی	M	قوانین و مقررات صادرات و واردات
Va46	آشنایی با تشریفات گمرکی صدور یا ورود کالا		
Var47	آشنایی با اظهارنامه‌های صادرات و واردات کالا		
Var48	آشنایی با نحوه برخورد قوانین گمرکی در مورد مناطق آزاد تجاری		
Var49	درک مفهوم قاچاق و نحوه برخورد قانونی مراجع قضایی با آن		

منبع: مطالعات کتابخانه‌ای نگارنده، ۱۴۰۳

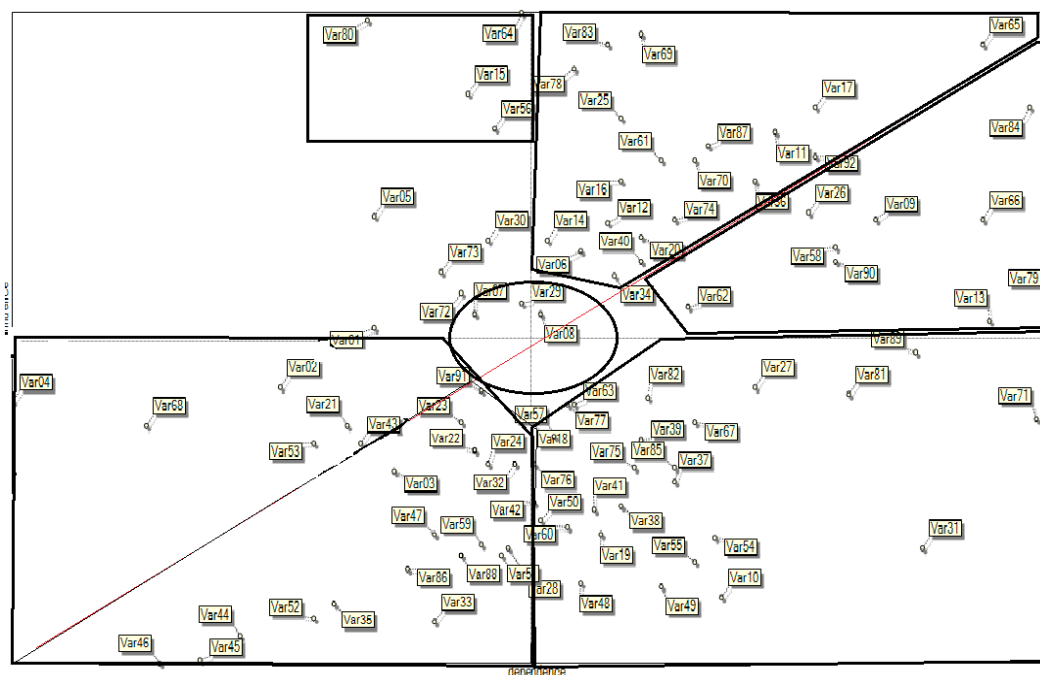
ابعاد ماتریس تحقیق حاضر ۴۹×۴۹ و درجه پرشدگی ماتریس نیز ۶۴ است که نشان می‌دهد عوامل در بیش از ۶۴ درصد بر یکدیگر تأثیرگذار بوده‌اند. از مجموع ۸۱۰۹ رابطه ممکن در این ماتریس، ۴۳۵۳ رابطه عدد صفر، ۴۴۰ رابطه عدد یک، ۱۶۶۲ رابطه عدد دو و ۱۶۵۴ رابطه عدد سه بوده است. مشخصات کلی ماتریس خروجی از میک‌مک، به شرح جدول ۴ است.

جدول ۴. مشخصات اثرهای مستقیم ماتریس

ابعاد ماتریس	تعداد تکرار	تعداد صفرها	تعداد یک‌ها	تعداد دوها	تعداد سه‌ها	جمع	درصد خانه‌های پرشده
۴۹	۲	۴۳۵۳	۴۴۰	۱۶۶۲	۱۶۵۴	۸۱۰۹	۶۴

یافته‌های پژوهش

نحوه توزیع و پراکنش متغیرها در صفحه پراکندگی، حاکی از میزان پایداری و ناپایداری سیستم است. در روش‌شناسی میک‌مک، در مجموع دو نوع پراکنش با عنوان‌های سیستم‌های پایدار و سیستم‌های ناپایدار، تعریف شده است (مرادی، عبدلی، صالحی، ولیان و صفری گرایلی، ۱۴۰۳). در سیستم‌های پایدار پراکنش متغیرها به صورت حرف انگلیسی L است. یعنی برخی متغیرها بسیار تأثیرگذار و برخی بسیار تأثیرپذیرند. در سیستم‌های پایدار جایگاه و نقش هر کدام از عوامل مشخص است؛ اما در سیستم‌های ناپایدار، وضعیت پیچیده است و متغیرها نیز حول محور قطری صفحه پراکنده هستند. در این سیستم، متغیرها حالت میانی از تأثیرگذاری و تأثیرپذیری را نشان می‌دهند که شناسایی آن‌ها را کمی با مشکل مواجه می‌سازد. با مشاهده صفحه پراکنش شاخص‌های تحقیق می‌توان دریافت که اکثر متغیرها به صورت قطری در صفحه پراکندگی هستند. در نتیجه ۵ دسته متغیر کنترل‌کننده، مستقل و وابسته، تنظیم‌کننده و مستقل قابل استخراج است؛ بنابراین سیستم وضعیت ناپایدار دارد.

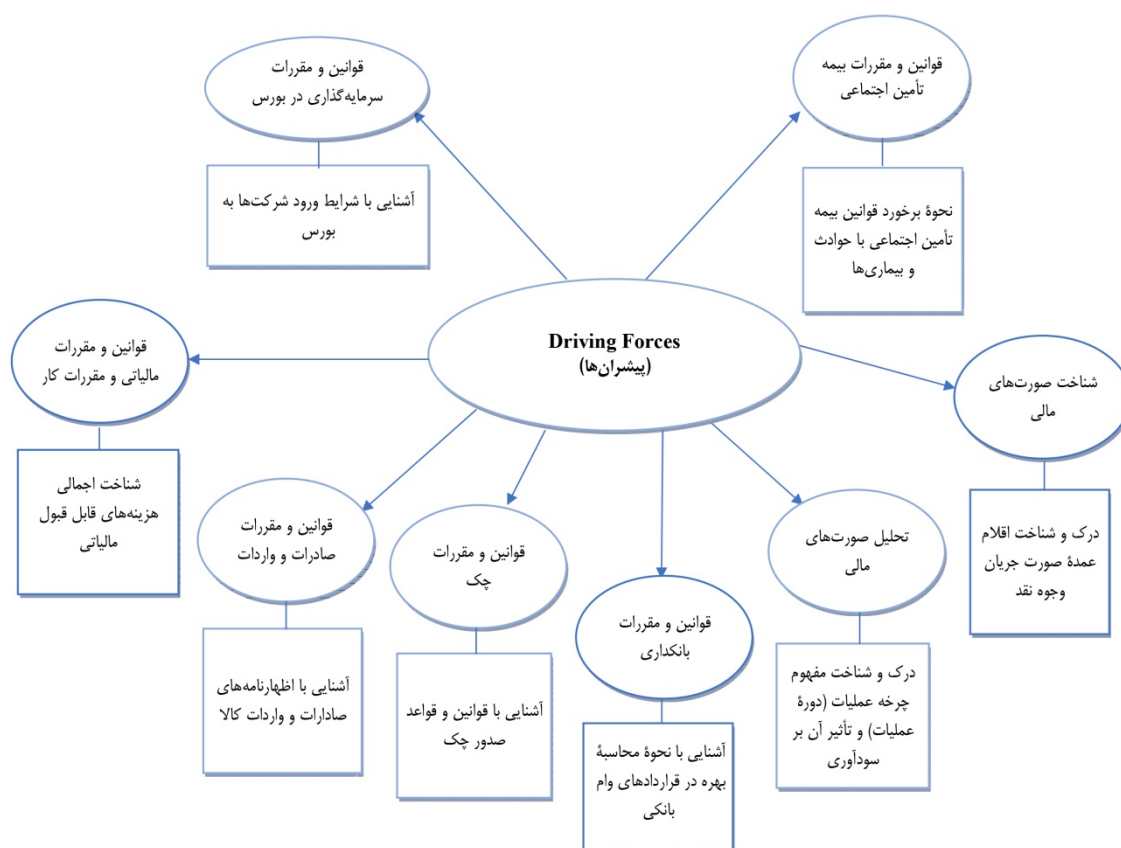
شکل ۵. وضعیت ناپایدار شاخص‌های سواد مالی با رویکرد پایداری مالی

با توجه به ناپایداری وضعیت پراکنش شاخص‌های سواد مالی ۵ نوع متغیر به شرح زیر قابل استخراج است.

جدول ۵. وضعیت شاخص‌های مؤثر بر سواد مالی

متغیر	ویژگی	شاخص
متغیرهای تعیین‌کننده یا تأثیرگذار (کنترل‌کننده)	این متغیرها به‌عنوان متغیرهای ورودی، اصلی‌ترین متغیرهای تأثیرگذارند که میزان تأثیرپذیری آن‌ها به نسبت تأثیرگذاریشان بسیار کمتر است. آن‌ها در ناحیه شمال غرب صفحه پراکندگی قرار دارند و پایداری سیستم نیز به‌شدت به آن‌ها وابسته است.	درک و شناخت مفهوم چرخه عملیات (دوره عملیات) و تأثیر آن بر سودآوری، درک و شناخت مفهوم مزد پایه (پایه حقوق) و محاسبه حقوق، درک و شناخت مجامع حقوق صاحبان سهام و وظایف مجامع
متغیرهای دو وجهی	این متغیرها هم بر سایر متغیرها تأثیر می‌گذارند همچنین از آن‌ها تأثیر می‌گیرند. این متغیرها در شمال شرق صفحه قرار گرفته‌اند.	درک و شناخت اقلام عمده صورت جریان وجوه نقد، نحوه برخورد قوانین بیمه تأمین اجتماعی با حوادث و بیماری‌ها، انتساب بازرس و وظایف و اختیارات آن و نحوه گزارش‌دهی به بازرسان؛ آشنایی با انواع قراردادهای وام (مانند وام مشارکتی، مبادله‌ای، سرمایه در گردش، سلف و...)، آشنایی با اظهارنامه‌های صادرات و واردات کالا
متغیرهای مستقل	این متغیرها میزان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری کمی دارند که در قسمت جنوب غربی صفحه پراکندگی متغیرها قرار گرفته‌اند. این متغیرها هیچ‌گونه واکنشی در دیگر متغیرها ایجاد نمی‌کنند و بیشتر به‌عنوان متغیرهای خنثی شناخته می‌شوند.	آگاهی از شرایط انحلال و تصفیه شرکت، درک مفهوم سرمایه در گردش و عوامل مؤثر بر آن؛ درک و شناخت اقلام عمده صورت جریان وجوه نقد؛ درک تفاوت شرکت‌های بورسی و غیر بورسی
متغیرهای تأثیرپذیر یا نتیجه	جایگاه این متغیرها در نمودار، جنوب شرقی پلان تأثیرگذاری - تأثیرپذیری است. این متغیرها دارای تأثیرگذاری بسیار پایین و تأثیرپذیری بسیار بالا هستند که در نقش متغیرهای وابسته ظاهر می‌شوند.	درک مفهوم پرتفوی سهام، آشنایی با مفهوم گشایش اعتبار اسنادی؛ درک و شناخت اقلام ترازنامه؛ درک مفهوم قاچاق و نحوه برخورد قانونی مراجع قضایی با آن؛ درک تکالیف اصلی مالیاتی شرکت‌ها شامل تهیه و تنظیم اظهارنامه و نحوه اعتراض
متغیرهای تنظیمی	این متغیرها در مرکز صفحه قرار گرفته‌اند و قابلیت ارتقا به دیگر متغیرها را دارند.	نحوه محاسبه و پرداخت حق بیمه کارکنان و قراردادهای؛ آشنایی با نحوه استعلام سوابق صادرکننده چک؛ آشنایی با تشریفات گمرکی صدور یا ورود کالا

در پژوهش حاضر برای دستیابی به مهم‌ترین عوامل اثرگذار سواد مالی در ارتقای پایداری مالی، بعد از شناسایی ۴۹ شاخص در ۱۶ بُعد، از ۲۰ خیره برای تحلیل در محیط نرم‌افزار میک‌مک بهره برده شده است. نتایج حاصل از نرم‌افزار میک‌مک، بیانگر چگونگی عملکرد شاخص‌ها، جایگاه و شدت اثر آن‌هاست. در نهایت، ۸ عامل کلیدی به شرح شکل ۵ استخراج شد.

شکل ۶. عوامل کلیدی مؤثر بر سواد مالی با رویکرد پایداری مالی

(ابوسعیدی و همکاران، ۱۴۰۰)

بعد از استخراج عوامل در این پژوهش، فرایند سناریوسازی با استفاده از رویکرد آینده‌پژوهی و بهره‌گیری از نرم‌افزار سناریو ویزارد^۱ انجام شده است. در گام نخست، با بهره‌گیری از نظر خبرگان پژوهش و تحلیل اسنادی، هشت پیشران کلیدی پایداری مالی در بستر ارتقای سواد مالی شناسایی شد. سپس برای هر پیشران، چهار وضعیت متمایز آینده‌نگر تعریف شد: «مطلوب» (با رنگ سبز، نشان‌دهنده وضعیت آرمانی و پایدار)، «نیمه مطلوب» (آبی، نشان‌دهنده بهبود نسبی)، «ایستا» (زرد، بیانگر تداوم وضع موجود) و «بحرانی» (قرمز، بیانگر شرایط ناپایدار و تهدیدکننده). این وضعیت‌ها بر اساس ادبیات نظری و تحلیل محیط کلان طراحی شده و احتمال وقوع آن‌ها نیز از طریق پرسش‌نامه تخصصی از خبرگان اخذ شد. در گام بعد، با تشکیل ماتریس اثرهای متقابل، میزان اثرگذاری و اثرپذیری هر وضعیت پیشران نسبت به دیگر پیشران‌ها در مقیاس عددی (از ۳+ تا ۳-) ارزیابی شد؛ به‌صورتی که ابتدا عوامل کلیدی مؤثر در قالب وضعیت‌های مختلف تعریف و سپس در نرم‌افزار وارد شوند. با طراحی وضعیت‌ها و تهیه ماتریس متقاطع $n \times n$ ، همانند مرحله قبل پرسش‌نامه‌ای طراحی و در اختیار کارشناسان قرار می‌گیرد. متخصصان با طرح این سؤال که «اگر هر یک از

وضعیت‌های پیش روی عوامل کلیدی اتفاق بیفتد، چه تأثیری بر وقوع یا عدم وقوع سایر وضعیت‌های پیش روی عوامل دیگر خواهد داشت؟» به تکمیل پرسش‌نامه بر اساس سه ویژگی توانمند ساز، بی‌تأثیر و محدودیت ساز اقدام می‌شود و با درج ارقامی بین ۳- تا ۳+ (با مقیاس ۰: بدون اثر، ۱: اثر ضعیف، ۲: متوسط، ۳: قوی)؛ میزان تأثیرگذاری هر کدام از وضعیت‌های پیش روی عوامل کلیدی مشخص می‌شود. داده‌های به‌دست‌آمده به نرم‌افزار سناریوویزارد وارد شد و از طریق الگوریتم تحلیل سازگاری داخلی، سناریوهای پایدار و معنادار استخراج شد. با توجه به وسعت ماتریس و ابعاد آن و بر اساس نظرات کارشناسان سناریوهای به‌دست‌آمده برای تحقیق حاضر شامل: ۸ سناریو قوی؛ ۴۳ سناریو باورکردنی؛ ۶۲۳ سناریو با سازگاری ضعیف بوده است. به عبارتی این سناریوها بر اساس شاخص سازگاری درونی^۱ به سه دسته تقسیم شدند:

- ۸ سناریوی قوی^۲: این سناریوها از بالاترین سطح هم‌راستایی و انسجام درونی برخوردارند (سازگاری بالاتر از ۹۵ درصد). این سناریوها منعکس‌کننده ترکیب‌هایی از وضعیت پیش‌ران‌ها هستند که در بیشترین تعداد حالت ممکن، با کمترین تناقض و بیشترین انسجام ساختاری، قابل تحقق و باثبات‌اند. در نتیجه، این دسته می‌تواند پایه‌ای برای تدوین سناریوهای مرجح^۳، برای سیاست‌گذاری در حوزه ارتقای پایداری مالی از مسیر سواد مالی باشد.
- ۴۳ سناریوی باورکردنی^۴: این دسته از سناریوها با سطح قابل‌قبولی از سازگاری (بین ۸۵ تا ۹۵ درصد) تولید شده‌اند. این سناریوها ترکیب‌هایی از وضعیت‌های پیش‌ران‌ها را ارائه می‌دهند که نه تنها از نظر منطق ساختاری معتبرند، بلکه در مقایسه با شرایط فعلی و روندهای پیش‌بینی‌شده، از منظر واقع‌بینی قابل دفاع هستند و می‌توانند نمایانگر مسیرهای ممکن آینده برای ارتقای پایداری مالی باشند. در این تحقیق، تمرکز اصلی تحلیل بر روی همین دسته از سناریوها بوده است.
- ۶۲۳ سناریوی ضعیف^۵: این دسته سناریوها دارای تعارض‌های درونی و ناسازگاری ساختاری‌اند، به‌طوری که تحقق هم‌زمان وضعیت‌های تعریف‌شده در آن‌ها عملاً امکان‌پذیر یا معنادار نیست. این سناریوها عمدتاً به دلیل اثرات متقابل نادیده گرفته‌شده یا تناقض در شرایط پیش‌ران‌ها از فرایند تحلیل نهایی حذف شدند. بنابراین، تحلیل سناریوهای باورپذیر (۴۳ سناریوی میانی) می‌تواند به‌عنوان ستون فقرات تبیین آینده‌های محتمل در مسیر ارتقای پایداری مالی از طریق تقویت شاخص‌های سواد مالی زیربنای برنامه‌ریزی خواهد بود. این تفکیک همچنین امکان‌پذیری و انسجام استراتژیک راه‌کارهای پیشنهادی را تضمین می‌کند.

1. Internal Consistency
 2. strong Scenarios
 3. Preferred Scenarios
 4. Credible scenario
 5. Weak Scenarios

جدول ۶. سناریوهای محتمل سواد مالی بر پایداری مالی

سناریوی ۶	سناریوی ۵	سناریوی ۴	سناریوی ۳	سناریوی ۲	سناریوی ۱	
مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	آشنایی با اظهارنامه‌های صادرات و واردات کالا
نامطلوب	ایستا	ایستا	نامطلوب	ایستا	ایستا	آشنایی با قوانین و قواعد صدور چک
مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	آشنایی با نحوه محاسبه بهره در قراردادهای وام بانکی
نامطلوب	نامطلوب	مطلوب	نامطلوب	نامطلوب	مطلوب	آشنایی با شرایط ورود شرکت‌ها به بورس
مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	شناخت اجمالی هزینه‌های قابل قبول مالیاتی
ایستا	ایستا	ایستا	ایستا	ایستا	ایستا	نحوه برخورد قوانین بیمه تأمین اجتماعی با حوادث و بیماری‌ها
نیمه مطلوب	نیمه مطلوب	نیمه مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	درک و شناخت مفهوم چرخه عملیات (دوره عملیات) و تأثیر آن بر سودآوری
ایستا	ایستا	ایستا	ایستا	ایستا	ایستا	درک و شناخت اقلام عمده صورت جریان وجوه نقد
سناریوی ۱۲	سناریوی ۱۱	سناریوی ۱۰	سناریوی ۹	سناریوی ۸	سناریوی ۷	
مطلوب	نامطلوب	نامطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	آشنایی با اظهارنامه‌های صادرات و واردات کالا
مطلوب	مطلوب	مطلوب	نامطلوب	ایستا	ایستا	آشنایی با قوانین و قواعد صدور چک
ایستا	مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	آشنایی با نحوه محاسبه بهره در قراردادهای وام بانکی
نامطلوب	نامطلوب	نامطلوب	نامطلوب	نامطلوب	مطلوب	آشنایی با شرایط ورود شرکت‌ها به بورس
ایستا	مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	شناخت اجمالی هزینه‌های قابل قبول مالیاتی
ایستا	ایستا	ایستا	ایستا	ایستا	ایستا	نحوه برخورد قوانین بیمه تأمین اجتماعی با حوادث و بیماری‌ها
نیمه مطلوب	نامطلوب	نیمه مطلوب	ایستا	ایستا	ایستا	درک و شناخت مفهوم چرخه عملیات (دوره عملیات) و تأثیر آن بر سودآوری
نامطلوب	مطلوب	مطلوب	ایستا	ایستا	ایستا	درک و شناخت اقلام عمده صورت جریان وجوه نقد
سناریوی ۱۸	سناریوی ۱۷	سناریوی ۱۶	سناریوی ۱۵	سناریوی ۱۴	سناریوی ۱۳	
مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	آشنایی با اظهارنامه‌های صادرات و واردات کالا
ایستا	مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	آشنایی با قوانین و قواعد صدور چک
مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	آشنایی با نحوه محاسبه بهره در قراردادهای وام بانکی
نامطلوب	نامطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	آشنایی با شرایط ورود شرکت‌ها به بورس
مطلوب	مطلوب	مطلوب	ایستا	مطلوب	ایستا	شناخت اجمالی هزینه‌های قابل قبول مالیاتی
ایستا	ایستا	ایستا	ایستا	ایستا	ایستا	نحوه برخورد قوانین بیمه تأمین اجتماعی با حوادث و بیماری‌ها
مطلوب	مطلوب	مطلوب	نیمه مطلوب	نیمه مطلوب	مطلوب	درک و شناخت مفهوم چرخه عملیات (دوره عملیات) و تأثیر آن بر سودآوری
ایستا	ایستا	ایستا	مطلوب	مطلوب	مطلوب	درک و شناخت اقلام عمده صورت جریان وجوه نقد
سناریوی ۲۴	سناریوی ۲۳	سناریوی ۲۲	سناریوی ۲۱	سناریوی ۲۰	سناریوی ۱۹	
مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	آشنایی با اظهارنامه‌های صادرات و واردات کالا

مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	آشنایی با قوانین و قواعد صدور چک
مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	آشنایی با نحوه محاسبه بهره در قراردادهای وام بانکی
نامطلوب	نامطلوب	نامطلوب	نامطلوب	مطلوب	نامطلوب	آشنایی با شرایط ورود شرکت‌ها به بورس
مطلوب	ایستا	مطلوب	مطلوب	مطلوب	ایستا	شناخت اجمالی هزینه‌های قابل قبول مالیاتی
ایستا	ایستا	ایستا	ایستا	ایستا	ایستا	نحوه برخورد قوانین بیمه تأمین اجتماعی با حوادث و بیماری‌ها
مطلوب	نیمه مطلوب	نیمه مطلوب	نیمه مطلوب	نیمه مطلوب	مطلوب	درک و شناخت مفهوم چرخه عملیات (دوره عملیات) و تأثیر آن بر سودآوری
ایستا	ایستا	ایستا	ایستا	ایستا	ایستا	درک و شناخت اقلام عمده صورت جریان وجوه نقد
سناریوی ۳۰	سناریوی ۲۹	سناریوی ۲۸	سناریوی ۲۷	سناریوی ۲۶	سناریوی ۲۵	
مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	آشنایی با اظهارنامه‌های صادرات و واردات کالا
مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	آشنایی با قوانین و قواعد صدور چک
مطلوب	نامطلوب	مطلوب	مطلوب	ایستا	مطلوب	آشنایی با نحوه محاسبه بهره در قراردادهای وام بانکی
مطلوب	نامطلوب	مطلوب	مطلوب	نامطلوب	نامطلوب	آشنایی با شرایط ورود شرکت‌ها به بورس
مطلوب	مطلوب	ایستا	مطلوب	ایستا	ایستا	شناخت اجمالی هزینه‌های قابل قبول مالیاتی
ایستا	ایستا	ایستا	ایستا	ایستا	ایستا	نحوه برخورد قوانین بیمه تأمین اجتماعی با حوادث و بیماری‌ها
نیمه مطلوب	مطلوب	نیمه مطلوب	نیمه مطلوب	نیمه مطلوب	نیمه مطلوب	درک و شناخت مفهوم چرخه عملیات (دوره عملیات) و تأثیر آن بر سودآوری
ایستا	ایستا	مطلوب	مطلوب	نامطلوب	نامطلوب	درک و شناخت اقلام عمده صورت جریان وجوه نقد
سناریوی ۳۶	سناریوی ۳۵	سناریوی ۳۴	سناریوی ۳۳	سناریوی ۳۲	سناریوی ۳۱	
ایستا	مطلوب	ایستا	ایستا	مطلوب	مطلوب	آشنایی با اظهارنامه‌های صادرات و واردات کالا
نامطلوب	مطلوب	نامطلوب	نامطلوب	مطلوب	مطلوب	آشنایی با قوانین و قواعد صدور چک
مطلوب	نامطلوب	مطلوب	مطلوب	نامطلوب	مطلوب	آشنایی با نحوه محاسبه بهره در قراردادهای وام بانکی
نامطلوب	مطلوب	نامطلوب	مطلوب	نامطلوب	نامطلوب	آشنایی با شرایط ورود شرکت‌ها به بورس
مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	شناخت اجمالی هزینه‌های قابل قبول مالیاتی
مطلوب	ایستا	مطلوب	مطلوب	ایستا	ایستا	نحوه برخورد قوانین بیمه تأمین اجتماعی با حوادث و بیماری‌ها
نیمه مطلوب	نیمه مطلوب	نیمه مطلوب	نیمه مطلوب	نیمه مطلوب	نیمه مطلوب	درک و شناخت مفهوم چرخه عملیات (دوره عملیات) و تأثیر آن بر سودآوری
مطلوب	ایستا	مطلوب	مطلوب	ایستا	ایستا	درک و شناخت اقلام عمده صورت جریان وجوه نقد
سناریوی ۴۲	سناریوی ۴۱	سناریوی ۴۰	سناریوی ۳۹	سناریوی ۳۸	سناریوی ۳۷	
مطلوب	نامطلوب	نامطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	آشنایی با اظهارنامه‌های صادرات و واردات کالا
مطلوب	نامطلوب	نامطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	آشنایی با قوانین و قواعد صدور چک
مطلوب	نامطلوب	نامطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	آشنایی با نحوه محاسبه بهره در قراردادهای وام بانکی
ایستا	نامطلوب	نامطلوب	ایستا	ایستا	ایستا	آشنایی با شرایط ورود شرکت‌ها به بورس

مطلوب	نامطلوب	نامطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب	شناخت اجمالی هزینه‌های قابل قبول مالیاتی
ایستا	نامطلوب	نامطلوب	ایستا	ایستا	ایستا	نحوه برخورد قوانین بیمه تأمین اجتماعی با حوادث و بیماری‌ها
نیمه مطلوب	نامطلوب	ایستا	ایستا	نیمه مطلوب	مطلوب	درک و شناخت مفهوم چرخه عملیات (دوره عملیات) و تأثیر آن بر سودآوری
ایستا	نامطلوب	نامطلوب	ایستا	ایستا	ایستا	درک و شناخت اقلام عمده صورت جریان وجوه نقد
سناریوی ۴۳						
				مطلوب		آشنایی با اظهارنامه‌های صادرات و واردات کالا
				مطلوب		آشنایی با قوانین و قواعد صدور چک
				مطلوب		آشنایی با نحوه محاسبه بهره در قراردادهای وام بانکی
				ایستا		آشنایی با شرایط ورود شرکت‌ها به بورس
				مطلوب		شناخت اجمالی هزینه‌های قابل قبول مالیاتی
				ایستا		نحوه برخورد قوانین بیمه تأمین اجتماعی با حوادث و بیماری‌ها
				ایستا		درک و شناخت مفهوم چرخه عملیات (دوره عملیات) و تأثیر آن بر سودآوری
				ایستا		درک و شناخت اقلام عمده صورت جریان وجوه نقد

پس از شناسایی ۴۳ سناریوی باورکردنی، گام بعدی بسیار مهم، تعیین وضعیت هر سناریو بر اساس تأثیر آن بر پایداری مالی است. این تعیین وضعیت شامل دسته‌بندی‌هایی سناریوی مطلوب (با غلبه وضعیت‌های سبز و آبی)، سناریوی ایستا (زرد)، و سناریوی بحرانی (غلبه وضعیت‌های قرمز) هستند. انجام این دسته‌بندی، امکان درک دقیق‌تری از واقع‌بینانه بودن و قابلیت اجرایی هر سناریو را فراهم می‌آورد و در نتیجه راهنمایی برای برنامه‌ریزی مالی مؤثرتر و تصمیم‌گیری آگاهانه‌تر است. نتایج حاکی از آن است که بیشتر حالت‌های موجود در صفحه سناریوهای محتمل در وضعیت ایستا و بعد آن وضعیت مطلوب قرار دارند. بر اساس نتایج به‌دست آمده، ۱۷ سناریو در وضعیت مطلوب با احتمال تحقق بالای ۵۰ درصد قرار گرفته‌اند که در این میان سناریو ۱۴ با ۹ وضعیت مطلوب از حداکثر ۱۳ حالت ممکن با ضریب ۶۹.۲۳ درصد بالاترین مقدار را داشته است. سناریوهای با وضعیت ایستا اگرچه دارای فراوانی زیادی بوده‌اند، اما ضریب تحقق پایین‌تری را نشان می‌دهند به طوری که تنها دو سناریو ۲۴ و ۳۹ دارای ضریب احتمال تحقق بالای ۵۰ درصد و به میزان ۵۳.۸۵ درصد بوده‌اند. در رابطه با وضعیت نامطلوب نیز باید عنوان داشت که اگرچه فراوانی وضعیت‌های نامطلوب بسیار کم بوده است، به طوری که کمترین فراوانی را نشان داده‌اند، اما ضریب تحقق آن‌ها از احتمال تحقق بالا حکایت دارد. در این راستا تنها دو سناریو با وضعیت بحرانی بالای ۵۰ درصد قرار داشته‌اند، به طوری که سناریو ۴۰ با ۱۱ حالت ممکن دارای ضریب تحقق ۸۴.۶۲ درصد و سناریو 41 با ۱۲ حالت، دارای ضریب تحقق ۹۲.۳۱ درصد بوده است.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

با توجه به بررسی‌های انجام شده در مراحل مختلف پژوهش، یازده مؤلفه تحت عنوان عوامل مؤثر در شکل‌گیری سواد

مالی تخصصی مدیران شناسایی شد که ضرورت دارد مدیران شرکت‌ها، برای انجام امور روزمره شرکت‌های خود در این حوزه‌ها مطلع باشند و به فراگیری آن‌ها اهتمام ورزند. این مؤلفه‌ها عبارت‌اند از: شناخت صورت‌های مالی، تحلیل صورت‌های مالی، آشنایی با قوانین و مقررات بیمه تأمین اجتماعی، آشنایی با قوانین و مقررات کار، آشنایی با قوانین و مقررات مالیاتی، آشنایی با قوانین و مقررات تجارت، آشنایی با قوانین و مقررات بازار سرمایه (بورس اوراق بهادار)، آشنایی با قوانین و مقررات بانکداری، آشنایی با قوانین و مقررات چک، آشنایی با قوانین و مقررات پول‌شویی، آشنایی با قوانین و مقررات صادرات و واردات. در ادامه، به توضیح و تفسیر این مؤلفه‌ها پرداخته می‌شود. مؤلفه اول در شکل‌گیری سواد مالی تخصصی مدیران، شناخت صورت‌های مالی است که ترازنامه وضعیت مالی شرکت را در زمانی مشخص نشان داده و دربردارنده اطلاعات مهمی از ساختار مالی، میزان نقدینگی و انعطاف‌پذیری شرکت است. همچنین صورت سود و زیان، سود یا زیان‌دهی شرکت را که نتیجه عملیات و تصمیم‌های مالی مدیریت در طول یک دوره زمانی مشخص (دوره مالی) است، نشان می‌دهد و با تفکیک مناسب سودهای عملیاتی از سود و زیان‌های غیرعملیاتی، کمک شایانی به مدیران و سایر ذی‌نفعان در جهت بررسی عملکرد شرکت می‌کند. صورت جریان وجه نقد نیز، خلاصه جریان‌های نقدی در طول دوره زمانی مشخص را که نتیجه عملیات، سرمایه‌گذاری و فعالیت‌های تأمین مالی است، به صورت مجزا بیان می‌کند. در حقیقت، این گزارش مالی بیان می‌کند که چه مقدار وجه نقد بابت فعالیت‌های شرکت در سیکل مالی آن، وارد یا خارج شده است؛ لذا صورت‌های مالی حاوی موارد مهم و اطلاعات پرکاربرد برای تصمیمات سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان و حاصل فعالیت واحد تجاری در یک دوره زمانی مشخص است که به‌طور خاص، درک و شناخت ترازنامه، صورت سود و زیان و صورت جریان وجه نقد، می‌تواند در این خصوص اهمیت ویژه‌ای داشته باشد. با توجه به اهمیت فوق‌العاده صورت‌های مالی، شناخت این صورت‌ها توسط مدیران می‌تواند متضمن بخشی از موفقیت آن‌ها در انجام امور محوله و وظیفه‌های مسترتهی آن‌ها باشد. دومین مؤلفه مؤثر در شکل‌گیری سواد مالی تخصصی مدیران، تحلیل صورت‌های مالی است که در پژوهش حوسین و همکاران (۲۰۱۸) نیز به آن اشاره شده است. مدیران شرکت‌ها می‌توانند با استفاده از تجزیه و تحلیل‌های انجام شده روی صورت‌های مالی، ضمن درک وضعیت سودآوری، ریسک مالی، تولید و فروش، وضعیت بدهی، چرخه عملیات و حاشیه سود شرکت خود، اقدامات آگاهانه و مؤثرتری در راستای بهبود عملکرد شرکت انجام دهند و نقش ارزش‌آفرینی خود را بهتر ایفا کنند؛ بنابراین فراگیری روش‌های مختلف تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی، می‌تواند در برنامه‌های آموزشی مدیران شرکت‌ها مد نظر باشد. سومین مؤلفه شناسایی شده، آشنایی با قوانین و مقررات بیمه است که در پژوهش هوستن (۲۰۰۹) نیز به آن اشاره شده است. کلیت آشنایی با چگونگی محاسبه حق بیمه و نحوه پرداخت آن و تکالیف تعریف شده در قانون در خصوص بیمه کارکنان، مدیران را در زمینه مسئولیت بیمه‌ای خود در مقابل آن‌ها آگاه می‌کند. همچنین اطلاع از نحوه برخورد قانون در خصوص حادثه‌ها و بیماری‌ها نیز می‌تواند در این باره مهم باشد. مدیران با آگاهی از این اطلاعات، ضمن ارزیابی هزینه‌های به‌کارگیری نیروی کار، با حقوق در نظر گرفته شده در قانون برای کارکنان و همچنین، انتقال ریسک‌های ناشی از کار، آگاهی پیدا می‌کنند؛ به همین دلیل، این مؤلفه نیز از دیدگاه خبرگان اهمیت ویژه‌ای دارد و به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های مدنظر تحقیق شناسایی شده است. همچنین به

اعتقاد مشارکت‌کنندگان در تحقیق، آشنایی با مسئولیت‌های اجتماعی و قانونی نیروی کار جنبه‌های مختلفی دارد. هر چند مدیران اشراف کافی به این مسائل ندارند، آگاهی از حداقل‌های لازم، ضروری به نظر می‌رسد. مسائلی مانند آگاهی از مزد پایه و شرایط و کیفیت انعقاد قرارداد کار و نحوه پرداخت دستمزد از این دست هستند. موارد مذکور در باب قانون کار، می‌تواند ریسک ناشی از به‌کارگیری نیروی کار را کاهش دهد و از ایجاد هزینه‌های اضافی در آینده جلوگیری کند، بنابراین مؤلفه چهارم به‌عنوان آشنایی با قوانین و مقررات کار شناسایی شد.

پیشنهادها

سواد مالی به‌عنوان ابزاری در تمام جنبه‌های زندگی ما مطرح است. سواد مالی در ارتقای تأمین مالی پایدار با چالش‌ها و موانع زیادی مانند ناآگاهی، عدم تقارن اطلاعاتی، پیچیدگی محصولات، هزینه‌های بالا، بازدهی پایین، عدم اطمینان نظارتی و غیره مواجه است. بنابراین به آموزش بیشتر، تقویت کمپین‌های آگاهی، استانداردهای افشا و گزارش بهتر، نوآوری و توسعه محصول بیشتر، مشوق‌ها و یارانه‌های بیشتر، همکاری و هماهنگی بیشتر بین ذی‌نفعان و غیره نیاز است. به‌منظور پیشرفت در پایداری، همه باید خود را متعهد به اهرم‌سازی کنیم. با توجه به نتایج این پژوهش، پیشنهاد می‌شود که سهام‌داران شرکت‌ها، به نقش سواد مالی مدیران در تصمیم‌های خود توجه کنند و در انتخاب اعضای هیئت مدیره شرکت‌ها این مهم را مدنظر قرار دهند و ترجیحاً مدیرانی را انتخاب کنند که علاوه بر توانایی مدیریتی، از نظر سواد مالی نیز باکفایت هستند یا مطمئن شوند که تعدادی از اعضای هیئت مدیره از تخصص مالی برخوردارند. نتایج پژوهش قالب‌مق و همکاران (۱۳۹۵) نیز نشان می‌دهد که در میان سرمایه‌گذاران، سطح سواد مالی رشته‌های مالی، بیشتر از سطح سواد مالی سایر رشته‌ها است. نتایج پژوهش مرادی و ایزدی (۱۳۹۴) نیز حاکی از آن است که سرمایه‌گذارانی که در امور مالی، سرمایه‌گذاری و حسابرسی شاغل هستند، در تصمیم‌گیری‌های سرمایه‌گذاری خود، حساسیت کمتری به تغییر سطح سواد مالی نشان می‌دهند و در این رابطه، متعادل‌تر از سایر سرمایه‌گذاران، عمل می‌کنند؛ زیرا از سطح سواد مالی بیشتری برخوردارند. این نتایج می‌تواند در مورد مدیران نیز مصداق داشته باشد؛ بنابراین به اعضای هیئت مدیره شرکت‌ها نیز توصیه می‌شود که در انتخاب مدیرعامل، به لزوم کفایت سواد مالی مدیرعامل منتخب توجه ویژه داشته باشند.

منابع

ابوسعیدی، مینا؛ معین‌الدین، محمود؛ حیرانی، فروغ (۱۴۰۰). ارزیابی سواد مالی مدیران شرکت‌های بخش خصوصی. *دانش حسابداری مالی*، ۸(۲)، ۱۹۵-۲۱۹.

برزگری، علی (۱۴۰۲). بررسی نقش میانجیگری پایداری شرکتی و جهت‌گیری بازار بر رابطه بین تمایل به سرمایه‌گذاری و سواد مالی در شرکت‌های شهرک صنعتی یزد، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اردکان، گروه حسابداری، گرایش حسابداری.

جهانگیر فیض‌آبادی، احمد (۱۴۰۴). چارچوب سیاستی برای ارتقای سواد مالی در ایران. *تحقیقات مالی*، ۲۷(۱)، ۱۱۴-۱۳۹.

حنیفه‌زاده، محمد (۱۴۰۲). سواد مالی، نشریه حسابرس، ۵(۱)، ۲-۹.

خطیبی، حانیه و خان محمدی، محمدحامد (۱۴۰۲). اثر سواد مالی بر عملکرد سازمانی. چشم‌انداز حسابداری و مدیریت، ۶(۸۴)، ۵۱-۵۹.

زارعی، حسین (۱۴۰۲). *ارائه مدلی برای شناسایی و تحلیل پیشران‌های مؤثر بر آینده استارت‌آپ‌های مالی*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، مدیریت مالی، مؤسسه آموزش عالی سهروردی.

شکرخواه، جواد؛ قاضی‌نوری، سیدسروش؛ سلیمی، محمدجواد و هدایتی بیلندی، علی (۱۴۰۳). ارائه الگوی ساختاری تفسیری پیشران‌های مؤثر بر پایداری مالی صندوق‌های بازنشستگی. *دانش حسابداری*، ۱۵(۳)، ۲۱-۴۶.

طلایی، حمیدرضا و احسانی، علی (۱۴۰۳). بررسی نقش میانجی تحمل ریسک در رابطه بین سواد مالی و عملکرد سرمایه‌گذاری (مطالعه موردی: بورس اوراق بهادار تهران). *پژوهش‌های نوین در ارزیابی عملکرد*، ۳(۳)، ۱۹۳-۲۰۴.

عاصی، مهرداد؛ چیرانی، ابراهیم و فرحید، فرزین (۱۴۰۱). بررسی عوامل مؤثر بر سواد مالی بر اساس مدل بومی سواد مالی سرمایه‌گذاران خرد بازار سرمایه ایران. *بورس اوراق بهادار*، ۱۵(۵۷)، ۵۳۱-۵۷۸.

عزیزی سیار، آمنه (۱۴۰۳). *بررسی تأثیر سواد مالی و مدیریت زنجیره تأمین بر پایداری با نقش میانجی عملکرد مالی (مطالعه موردی: شرکت‌های کوچک و متوسط تهران)*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور، مرکز تهران غرب، رشته حسابداری مالی.

مرادی، محمدحسین؛ عبدلی، محمدرضا؛ صالحی، نسرین؛ ولیان، حسن و صفری گرایلی، مهدی (۱۴۰۳). *آینده‌پژوهی پیشران‌های تأمین مالی استارت‌آپ‌ها بر اساس راهبردهای فلسفی لیبرترینیسم (متافیزیک) شرکت‌های بازار سرمایه. تحقیقات مالی*، ۲۶(۴)، ۷۵۸-۷۹۰.

مؤمنی، سمیه؛ ذبیحی، علی و فغانی ماکرانی، خسرو (۱۴۰۰). نقش سواد مالی در تأثیر تحمل ریسک مالی بر تصمیم‌گیری‌های سرمایه‌گذاری فردی. *فصلنامه علمی اقتصاد و بانکداری اسلامی*، ۱۰(۳۶)، ۴۵۵-۴۷۱.

وزارت دارایی ایران. (۱۳۹۹). *گزارش‌های مربوط به انطباق مالی*.

References

- Abusaidi, M., Moienodin, M. & Heyrani, F. (2021). Evaluation of financial literacy of managers in private sector companies. *Journal of Financial Accounting Studies*, 8(2), 195-219. (in Persian)
- Arslan, A., Qayyum, A., Niazi, M. & Qayyum, A. (2020). Determinants of financial sustainability and growth: An analysis of Turkish pension funds. *International Journal of Management*, 11(10), 857-875. <https://doi.org/10.34218/IJM.11.10.2020.080>.
- Asi, M., Chirani, A. & Farahbod, F. (2022). Investigating factors affecting financial literacy based on a native model of financial literacy of retail investors in Iran's capital market. *Bourse & Securities*, 15(57), 531-578. (in Persian)

- Atkinson, A. & Messy, F.A. (2012). *Measuring Financial Literacy: Results of the OECD/INFE Pilot Study*. *OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions*, No. 15. <https://doi.org/10.1787/5k9csfs90fr4-en>.
- Azizi Sayar, A. (2024). *Investigating the impact of financial literacy and supply chain management on sustainability with the mediating role of financial performance (Case study: Small and medium-sized enterprises in Tehran)* [Master's thesis, Payame Noor University, West Tehran Center]. (in Persian)
- Barzegari, A. (2023). *Investigating the mediating role of corporate sustainability and market orientation in the relationship between investment intention and financial literacy in companies located in Yazd Industrial Town* [Master's thesis, Islamic Azad University, Ardakan Branch]. (in Persian).
- Christopher, R. & Nithya, A. R. (2024). Financial literacy in promoting sustainable finance. In *Proceedings of the 3rd International Conference on Reinventing Business Practices, Start-ups and Sustainability (ICRBSS 2023)* (pp. 31). https://doi.org/10.2991/978-94-6463-374-0_31
- Douissa, I. B. (2020). Factors affecting college students' multidimensional financial literacy in the Middle East. *International Review of Economics Education*, 35. <https://doi.org/10.1016/j.iree.2019.100173>
- FATF (Financial Action Task Force). (2019). *Anti-Money Laundering and Counter Terrorism Financing Standards*. <https://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/>.
- Fernandes, D., Lynch Jr, J. G. & Netemeyer, R. G. (2014). *Financial Literacy, Financial Education, and Downstream Financial Behaviors*. *Management Science*, 60(8), 1861-1883. <https://doi.org/10.1287/mnsc.2013.1849>
- Filippini, M., Leippold, M. & Wekhof, T. (2024). Sustainable finance literacy and the determinants of sustainable investing. *Journal of Banking & Finance*, 163, 107167. <https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2024.107167>
- Friede, G., Busch, T. & Bassen, A. (2015). ESG and financial performance: aggregated evidence from more than 2000 empirical studies. *Journal of Sustainable Finance & Investment*, 5(4), 210- 233.
- Garg, N. & Singh, S. (2018). Financial literacy among youth. *International Journal of Social Economics*, 45(1), 173-186. <https://doi.org/10.1108/IJSE-11-2016-0303>
- Graña-Alvarez, R., Lopez-Valeiras, E., Gonzalez-Loureiro, M., & Coronado, F. (2024). Financial literacy in SMEs: A systematic literature review and a framework for further inquiry. *Journal of Small Business Management*, 62(1), 331-380.
- Hanifzadeh, M. (2023). Financial literacy. *Auditor Journal*, 5(1), 2-9. (in Persian)
- Huston, S. J. (2009). Measuring financial literacy. *The Journal of Consumer Affairs*, 44(2), 296-316.

- Jahangir Feyzabadi, A. (2024). A policy framework for promoting financial literacy in Iran. *Financial Research Journal*, 26(1), 114–139. <https://doi.org/10.22059/frj.2024.379352.1007623> (in Persian)
- Kandpal, V. (2020). Financial Literacy and Sustainable Development. *Journal of Sustainable Finance & Investment*, 10(4), 335-350. <https://doi.org/10.1080/20430795.2019.1610400>.
- Khatibi, H. & Khanmohammadi, M. (2023). The effect of financial literacy on organizational performance. *Accounting and Management Outlook*, 6(84), 51–59. (in Persian)
- Lusardi, A. & Mitchell, O. S. (2014). The Economic Importance of Financial Literacy: Theory and Evidence. *Journal of Economic Literature*, 52(1), 5-44. <https://doi.org/10.1257/jel.52.1.5>
- Lusardi, A. & Mitchell, O. S. (2022). The importance of financial literacy for sustainable economic growth. *Journal of Economic Growth*, 27(4), 133-150.
- Lyons, A. C. & Kass-Hanna, J. (2019). Financial inclusion, financial literacy and economically vulnerable populations in the Middle East and North Africa. *Emerging Markets Finance and Trade*, 1-40. <https://doi.org/10.1080/1540496X.2019.159837>
- Ministry of Finance, Iran. (2020). *Reports on Financial Compliance*. (in Persian)
- Momeni, S., Zabihi, A. & Faghani Makerani Kh. (2021). The role of financial literacy in the impact of financial risk tolerance on individual investment decisions. *Journal of Islamic Economics and Banking Studies*, 10(36), 455-471. (in Persian)
- Moradi, M. H., Abdoli, M. R., Salehi, N., Valiyan, H. & Safarigerily, M. (2024). Future study on drivers of startup financing based on libertarian philosophical strategies (metaphysics) in capital market firms. *Financial Research Journal*, 26(4), 758–790. <https://doi.org/10.22059/frj.2024.358228.1007459> (in Persian)
- Moreno-Herrero, D., Salas-Velasco, M. & Sánchez-Campillo, J. (2018). Factors that influence the level of financial literacy among young people: The role of parental engagement and students' experiences with money matters. *Children and Youth Services Review*, 95, 334–351. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.10.042>.
- OECD (2016). *OECD/INFE International Survey of Adult Financial Literacy*. OECD Publishing. <https://www.oecd.org/finance/financial-education/oecd-infe-international-survey-of-adult-financial-literacy.htm>.
- OECD. (2023). *Financial literacy and sustainable finance*. OECD Report, 1-50.
- OECD. (2023). *Financing SMEs for sustainability: Drivers, constraints and policies* (OECD SME and Entrepreneurship Papers). OECD Publishing. <https://doi.org>
- Pandey, A., Kiran, R. & Sharma, R. K. (2025). Examining financial inclusion success in North India via financial inclusion drivers, financial literacy and financial initiatives: A variance-based SEM approach. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 11(2), Article 100542. <https://doi.org/10.1016/j.joitmc.2025.100542>
- Plakalović, N. (2015). Financial literacy of SMEs managers. *Management, Knowledge and Learning Joint International Conference*, Italy.

- Robeyns, I. (2005). The Capability Approach: A theoretical survey. *Journal of Human Development*, 6(1), 93–117.
- Sen, A. (1999). *Development as Freedom*. Oxford University Press.
- Senaya, G. M. (2024). Financial literacy and its role in promoting sustainable investment. World. *Journal of Advanced Research and Reviews*, 24(1), 212–232. <https://doi.org/10.30574/wjarr.2024.24.1.2986>.
- Serhiichuk, S., Grebeniuk, N., Nazarenko, T., Parshakov, V. & Chasnikova, O. (2025). The role of financial literacy in economic development. *Salud, Ciencia y Tecnología – Serie de Conferencias*, 4, 1296. <https://doi.org/10.56294/sctconf20251296>
- Shahvari, N. (2023). Financial literacy, economics factors and investing decisions: A study of individual investors in Iran. *International Journal of Innovation in Management Economics and Social Sciences*, 3(3), 10–21. <https://doi.org/10.59615/ijimes.3.3.10>
- Shokrkah, J., Ghazinouri, S. S., Salimi, M. J. & Hedayati Bilandi, A. (2024). Developing an interpretive structural model of drivers affecting the financial sustainability of pension funds. *Accounting Knowledge*, 15(3), 21–46. <https://doi.org/10.22103/jak.2023.22321.3964> (in Persian)
- Świecka, B., Grzesiuk, A., Korczak, D., & Wyszowska-Kaniewska, O. (2019). *Financial literacy and financial education: Theory and survey*. Walter de Gruyter GmbH & Co KG.
- Talaei, H. & Ehsani, A. (2024). Investigating the mediating role of risk tolerance in the relationship between financial literacy and investment performance (Case study: Tehran Stock Exchange). *Modern Research in Performance Evaluation*, 3(3), 193–204. <https://doi.org/10.22105/mrpe.2025.500547.1138> (in Persian).
- World Bank. (2018). *Global Economic Prospects*.
- Ye, J. & Kulathunga, K. (2019). Financial literacy and sustainable development: The role of financial inclusion. *Sustainability*, 11(14), 3896. <https://doi.org/10.3390/su11143896>.
- Zarei, H. (2023). A model for identifying and analyzing key drivers affecting the future of financial startups (Master's thesis, Sohrvardi Institute of Higher Education, Iran). (in Persian)